

Calidoscopi

Sumari:

EDITORIAL

Es pot institucionalitzar l'amistat?	3
--	---

L'ENTREVISTA

Francesc Pereña Blasi	5
-----------------------------	---

20 ANIVERSARI DE L'INSTITUT EMMANUEL MOUNIER DE CATALUNYA

Persona, Enigma i Misteri	11
---------------------------------	----

FILOSOFIA PERSONALISTA

L'exigència ètica i política de proximitat, atenció i bon tracte per part de l'Administració pública ...	3
La crisi de la COVID-19 i la gestió de la informació	15

EL RACÓ DEL CINEMA

Orgull i Prejudici (2005) de Joe Wright	22
---	----

LA MANSARDA DE L'ART

Art i persona. Escoltar a Magritte	25
--	----

EL MÓN QUE TENIM

Una ullada al meu voltant.....	29
Els Drets Humans, la política i la guerra	33

PERSONES EMBLEMÀTIQUES

Xavier Puigdollers i Noblom	35
-----------------------------------	----

ACTIVITATS REALITZADES PER L' INSTITUT EMMANUEL MOUNIER DE CATALUNYA (IEMC)

Xerrades al voltant del llibre <i>Simone Weil y los crucificados de la tierra</i>	40
Crònica 5ª de l'Aula Mounier: "Els fils que sostenen la vida"	45

PUBLICACIONS RECENTS DELS NOSTRES SOCIS

ALTRES ACTIVITATS DINS DEL PERSONALISME A CASA NOSTRA	50
Crònica Aula Universitària Barberà del V. "El nou marc humà produït per la pandèmia"	52

ACTIVITATS FUTURES DEL IEMC

	55
--	----

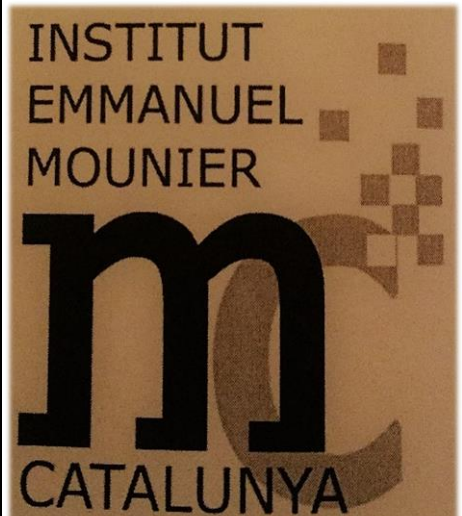
	Calidoscopi Revista de pensament i valors personalistes L'Institut Emmanuel Mounier de Catalunya (IEMC) és una associació fundada per un grup de personalistes catalans l'any 2001, inscrita en el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya amb el Número 27918/B. DIPÒSIT LEGAL B45794-96 ISSN: 1139-9376 c/ Diputació, 231. 08007. Barcelona	DIRECCIÓ Albert Llorca Arimany REDACCIÓ Sara Fernández Puerto Sergi Mas Díaz Bonaventura Pedemonte Joan Lluís Pérez Francesch Esperanza Puigpey Nicolas Sáiz Gómez Josep Lluís Vázquez Borau PORTADA Martí Vila Muniente
---	---	---

FOTO PORTADA JUNY 2022

“Vivim immersos en una societat instal·lada en la formula del “utilitzar i llençar”. Societat on, sovint, les persones som també “usades i tirades”. Conseqüentment, allò que comporta l'amistat i la vivència en comunitat ens fa por: por a obrir el nostre espai vital a l'altre, por a entrar en l'espai de l'altre,... por a confiar. Qui més qui menys ha patit invasió, espoli, engany. Si volem, però, exercir de persones, només podem escollir un camí: “ser amb els altres”. Cal, per tant, ser valents i arriscar-nos. Obrir-nos a confiar, assumint compromisos i oferint afecte i lleialtat a tots aquells que ens envolten”.

Martí Vila Muniente

EDITORIAL

Es pot institucionalitzar l'amistat?

En un exercici sorprenent de humilitat, el Dr. Lluís Cuéllar afirmava el mes de juliol de de 1980¹ que al carrer podem trobar persones molt més riques del que en principi sospitaven.

Reflexió profunda la del pensador personalista, de la que es desprèn una idea que ens pot pertorbar: la d'aprofundir en la “institucionalització” de l'amistat de l'ésser humà; amistat que va més enllà de la “socialització”, mot utilitzat amb profusió a les ciències socials, potser perquè la “socialització” ho és de “tot”, d'allò “bo” i d'allò “no tant bo”, com ara els prejudicis i el que d'ells se'n deriven.

Què vol dir “institucionalitzar”? Vol dir, primerament, fer referència a subjectes (com els humans), que són els qui adquireixen exigències (aquí hi trobem els “imperatius”) o compromisos amb els altres. I “Institucionalitzar” l'amistat ens aboca irremeiablement a la culturització d'un subjecte humà-personal vorejat d'uns valors i drets (DH) que el fan singular, i hom pot reduir-los en el seu conjunt en només centrar-se en alguna manifestació de la cultura que l'esquitxi, com pot ser la tecnologia, la injustícia social i jurídica, l'educació o llurs deficiències,... o els despropòsits economicistes i polítics, entre molts altres.

Del que es tracta, a la fi, és d'estudiar la textura institucional de l'ésser humà des de la perspectiva amistosa vers la comunitària, és a dir, la institucionalització de la persona humana i el seu creixement o desenvolupament “en” i “des de” l'entorn del món natural i humà. Aleshores es potenciarien les esferes culturals sobre el medi ambient, sobre els mecanicismes tecnològics, sobre la perifèria social, econòmica i educativa excloents, o sobre el vessant inhumà de la política, àmbits que no qüestionen la condició finita-infinita o encarnada de la persona. Aquest plantejament pot donar la impressió que de ser una proposta l'inabastable; però res més lluny de la realitat: suposa potenciar la integració de cada subjecte individual i particular en una comunitat, atenent a les seves capacitats, desestimant la idea de reduir-lo a un ésser integrat en un mer conjunt social o “societat” a seques. I aquesta perspectiva ens requereix donar prioritat a un procés de “culturació” o “exercitació de la cultura”, que és la que ens permetrà espremer la “humanitat” present en tota acció humana.

L'amistat, aleshores, ens transforma en una tasca: la de “humanitzar” en l'àmbit col·lectiu la persona, sota les divises de la “cura” vers l'altre, la millora de les relacions humanitàries en tot grup humà i la “conversió” de tota alteritat en quelcom amistós, realitzat que alguns pensadors anomenen “intersubjectiva” o “interpersonal”.

Il·lustració d'en Turu representant l'amistat. Font: Internet

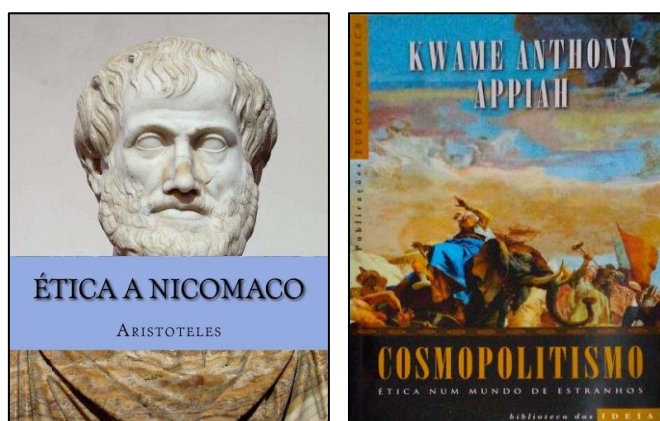
¹Lluís Cuéllar: “Hem de posar-nos a treure'ns les caretes?”, Catalunya Cristiana, 13 de juliol de 1980.

Som conscients que aquesta tasca es feixuga i complicada: sabem que és complex parlar de la institucionalització de la persona humana, especialment quan creiem, o ens fan creure, l'aposta de que la privació de compromís equival a la llibertat; com si la institucionalització obrís el camí a la despersonalització, esdevenint allò del "tot social" dominant. I és, precisament, el contrari; perquè en la institucionalització és requerida la conversa, l'escolta i l'atenció vers als que no son "jo". Com afirma Appiah²: acostumar-se als altres, acceptant que guarden punts de vista diferents a nosaltres.

Les tres tesis del personalisme dialògic: la direcció de la vocació (o presència de la Veritat en la textura humana), la personalització (o "creixement de la persona" sense interessos aliens) i l'acceptació de l'amistat com a vulnerabilitat i fraternitat ("parenta pobre" dels idearis de la Revolució Francesa i de la nostra civilització), apregonen en aquesta percepció, ja que totes tres constitueixen un bloc únic.

Es pot, des del personalisme dialògic donar sentit i augmentar la coherència de l'amistat? La pregunta implica superar diversos prejudicis, que passen per la negativitat en parlar de la "institucionalització" de la conversa i per depassar la indiferència cap aquells que l'egolatria del sistema desestima com a interlocutors a la nostra alçada o interessos. Cal reflectir el **respecte** a la "humanitat" present en cada persona, i l'**equitat** a la ciutadania de la que som portadors en el camí de la concòrdia o "amistat civil", amistat a la que feia referencia Aristòtil³ a la seva obra. Si ens determinen en cultivar aquest respecte, ens atreviríem a dir que sí.

² Appiah: Cosmopolitismo. La ética en un mundo extraño. Buenos Aires-Madrid, Katz, Ed. 2006. El llibre d'aquest celebrat pensador sembla situar-se en la línia del personalisme dialògic.

³ La concòrdia, que no s'ha de confondre amb la conformitat, esdevé l'amistat civil: "Porque comprende entonces los intereses comunes y todas las necesidades de la vida social". Aristòtil. Moral a Nicómaco. (trad. cast. De P. de Azcárate). Madrid, 1981, pp. 295-296.

L'ENTREVISTA

Francesc Pereña Blasi

Per Albert Llorca

Nascut al 1947, El Dr. Francesc Pereña Blasi es, des de 1978, professor de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona (Departament d'Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura), on ha impartit classes d'història de la filosofia, antropologia i fenomenologia, matèria en la qual està especialitzat. Es va doctorar el 1987 amb una tesi sobre Schelling i ha traduït i editat en català textos clàssics de Husserl: Fenomenologia (1999) i Meditacions cartesianes (2016), així com el Sistema de l'idealisme transcendental de Schelling (2002).

També ha traduït al català i al castellà, a més de Husserl i Schelling, a Gadamer, Cramer i Hamacher. Entre les seves nombroses publicacions podem citar: "Perception, Being-in-the World and World-Logic"(2013) "Freiheit und System: Das Problem der Kompatibilität (2012), "Heidegger y la filosofía de la vida" (2001), "Racionalidad universal y diversidad cultural" (2012), "Fenomenologia i poesia lírica. Una aproximació fenomenològica al poeta Màrius Torres"(2007), "Sentit individual i sentit col·lectiu de la vida humana"(2020).

Ha participat en rellevants projectes d'investigació, com ara: "Los aspectos representacionales de la consciencia fenoménica y las perspectivas del materialismo", "Fundamentación y facticidad", "Dependència ontològica" o "Lógica, Lenguaje y Cognición".

Actualment és Director de la Secció de Filosofia Contemporània del Grup de Estudis Fenomenològics de la Societat Catalana de Filosofia; membre de la "Internationale Schelling-Gesellschaft", així com del grup d'investigació "Logos: llenguatge i Cognició" (UB), del Comitè Científic de la revista "Heideggers Jahrbuch" (ed. Alber, Freiburg in Breisgau, Alemanya) i del Comitè Assessor de "Investigaciones fenomenológicas" (revista de la Sociedad Española de Fenomenología. SEFE)

Li adreçem les següent preguntes:

- 1. Doctor Francesc Pereña, amb la atapeïda referència biogràfica de què disposem no hi ha dubtes de la vostra intensa trajectòria vital i intel·lectual, posada en relleu en els ambients intel·lectuals en els quals us moveu; així que us demanarem una referència global, malgrat les dificultats que us comportarà, del vostre pensament, i un comentari d'aquells escrits vostres que citem o no hi són referenciats, que considereu més significatius.**

R. El meu camp de treball prioritari és la filosofia alemanya contemporània, especialment la fenomenologia del s. XX, Heidegger i, sobretot, Husserl. En l'actualitat la meua recerca se centra en l'últim Husserl, el de la anomenada "fenomenologia genètica". Entenc, però, que cal situar la fenomenologia en el marc de la filosofia contemporània en general, i en aquest sentit m'he ocupat en particular de la relació entre la "filosofia continental", a la qual se suposa que pertany la fenomenologia, i la "filosofia anglosaxona", o "analítica". Aquests conceptes serveixen, certament, per classificar i clarificar el mapa de la filosofia contemporània, i com a criteri de demarcació i

identificació per contraposició dels filòsofs i dels investigadors i acadèmics. Tanmateix, considero que aquesta delimitació és una limitació de la perspectiva per ambdues parts, que topa amb l'exigència d'una perspectiva global consubstancial a la filosofia que, al meu parer, no s'ha de traduir en paradigmes o “sistemes” tancats sobre si mateixos, sinó justament en el contrari: una visió oberta a l'altre i al reconeixement de problemes comuns i al diàleg entre uns i altres. En aquest sentit, constato amb satisfacció un progrés en la convergència entre ambdós corrents. Per aquesta raó, jo pertanyo, des de la fenomenologia, al grup de filosofia analítica “Logos”, de la UB, des del seu començament.

Quant als meus escrits, vull destacar la contribució a l'edició de textos clàssics de la filosofia alemanya en llengua catalana: amb el títol *Fenomenologia* (1999), diversos textos fonamentals de Husserl. Així mateix, en col·laboració amb Joan González, vaig traduir i editar les *Meditacions cartesians* (2016). També he editat, en col·laboració amb Marta Nebot, el *Sistema de l'idealisme transcendental* de Schelling (2002). També he traduït Schelling al castellà: *Bruno o el principio divino y natural de las cosas* (1985).

Pel que fa als meus articles, citaré en primer lloc, “Perception, Being-in- the- World and World-Logic” (2013), on comparo el tractament de la relació del subjecte amb les coses en la fenomenologia genètica de Husserl (a *Experiència i judici*) i *Ésser i temps* de Heidegger. En segon lloc, *Freiheit und System: Das Problem der Kompatibilität* (2012), on intento establir un paral·lel entre el tractament de la qüestió fonamental de la compatibilitat entre “el fet de la llibertat” i el panteisme, i el de la compatibilitat entre la llibertat humana i el materialisme causal en el debat contemporani. Entre les publicacions més recents, citaré “Sentit individual i sentit col·lectiu de la vida humana” (2020), on, des d'una posició individualista i de la mà de Husserl i de Heidegger, plantejo la qüestió de la relació entre subjectivitat i intersubjectivitat i el problema de “l'autodeterminació”. L'any 2021 vaig publicar el capítol “La idea de la fenomenologia genètica” en la *Guia Husserl* de l'editorial Comares.

Finalment vull esmentar “*Fenomenologia i poesia lírica. Una aproximació fenomenològica al poeta Màrius Torres*” (2007), una text especial que respon a l'admiració i al vincle familiar amb el poeta lleidatà.

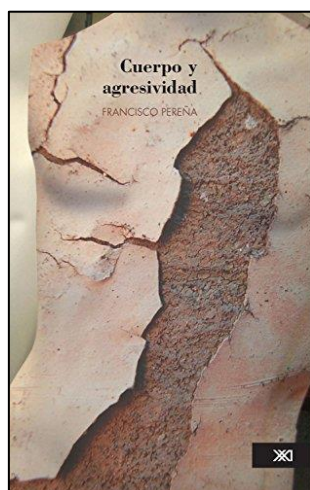
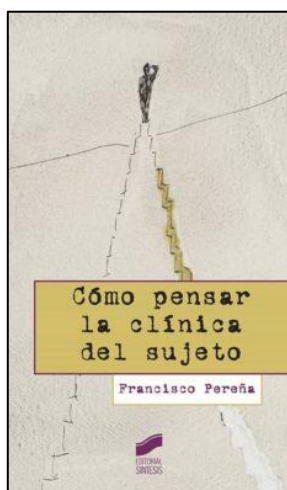
Soc director del Grup d'Estudis Fenomenològics, de la Societat Catalana de Filosofia, un grup molt actiu que procura la participació de fenomenòlegs catalans en el que Husserl va anomenar “la comunitat dels fenomenòlegs”. Sota el títol *Conceptes fonamentals de la fenomenologia*, els membres del grup van publicant articles a l'*Anuari de la societat catalana de filosofia*. En col·laboració amb Carlota Serrahima, jo vaig publicar l'article “Consciència-Jo”.

2. Assenyaleu tres temes que avui, en temps convulsius i incerts, considereu que la filosofia i les ciències socials i polítiques haurien de tractar de manera preferent, i que hauríeu reflectit en alguns estudis i articles prou coneguts vostres. Dit en una frase: quina opinió teniu sobre el paper de la filosofia i les ciències humanes en l'actualitat, i quina orientació creieu que haurien d'assolir?

R. En primer lloc, he de dir que la filosofia i les ciències, humanes i naturals, han de respondre a una doble exigència: d'una banda, al que cada època els reclama i, de l'altra, a l'exigència de coneixement universal objectiu que transcendeix les contingències epocals o històriques: no es fàcil trobar un compromís o una articulació adequada d'ambdues exigències, i val a dir que les contingències històriques pesen més en les ciències socials que en les naturals, cosa que explica que la pregunta faci referència només a les primeres, més propenses a un cert relativisme o "culturalisme". Tanmateix, no puc acceptar que l'historicisme sigui la concepció adequada ni de la ciència ni de la filosofia. Certament, una mirada a la història de la filosofia mostra que els corrents, el mètodes i les terminologies varien, però no és difícil constatar que, si bé podem ser escèptics quant a la possibilitat d'una "philosophia perennis" o d'un "sistema" definitiu, hi ha problemes i debats persistents que reapareixen en èpoques i contextos diferents.

D'altra banda, considero que, encara que la "cientificitat" (objectivitat i justificació racional) caracteritza tant la filosofia com les ciències, la primera ha de trobar el seu lloc en una científicitat específica demarcada de la de les ciències. En aquest sentit, és tot el contrari del "cientifisme". En una paraula, si cada ciència particular té el seu propi camp d'experiència i estableix i justifica les veritats acotades al camp respectiu, la filosofia té per tasca l'esclariment del que volen dir en general "experiència", "justificació", "veritat", i té el seus modes propis d'experiència, veritat, justificació. Entenc que la fenomenologia de Husserl respon a aquesta tasca.

Quant a les preguntes concretes, crec que el que acabo de dir respon a la segona. Pel que fa a la primera, el que he dit implica que la funció de la filosofia en relació amb el nostre temps ha de ser diferent de la funció de les "ciències humanes". Però a la pregunta pels tres temes que "s'haurien de tractar de manera preferent", diré, en referència a la filosofia, que no tinc una resposta clara, però la contestaré "temptativament": la relació entre la persona individual i la comunitat, la relació de l'home amb la natura, i la possibilitat o impossibilitat d'una axiologia i una ètica normatives en un món globalitzat en la desigualtat.

3. Parlem de la realitat que ens envolta. Vos, que per la vostra vocació educadora i humanista heu viscut i viviu els ambients universitaris, exposeu la vostra opinió sobre el que hauria de ser aquest món; és a dir, el vostre ideal humà.

R. Una altra pregunta prou difícil, per excessiva. Òbviament, el món universitari és només un reflex i una part del “món de la vida” en general. Com hauria de ser? Doncs com un món on no cavalquin desbocats els genets de l’apocalipsi. Això seria un món humà ideal o un “ideal humà”. Però aquest ideal em sembla realment una utopia. Entenc l’ésser humà com a “persona”, i la persona com un “absolut”, és a dir com un ésser el sentit el qual no depèn de cap instància transcendent, marcat per una “finitud” indefugible i per la consegüent fragilitat consubstancial, amb les seves tensions i fins i tot contradiccions, que en el millor dels casos pot aspirar (si és que es pot) a una “equilibri inestable”. L’ideal es trobaria en la resposta positiva a les tres preguntes que he plantejat al final de la resposta a la qüestió anterior. Seria el que Husserl anomenà la “comunitat de mònades”. Certament, una utopia.

4. Sou professor d’Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura, amb notables reflexions filosòfiques en diferents llocs i contextos. Digueu-nos, com a intel·lectual i persona vinculada al batec –en un o altre sentit- del pensament a Occident, quin paper i futur albireu a l’educació –si considerem que n’ha de tenir-ne- en l’estil de vida del món actual.

R. “Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura” és el nom del meu departament en la última època de la meua docència a la UB. Però jo no vaig fer classes d’estètica ni de filosofia de la cultura, sinó d’història de la filosofia, antropologia filosòfica i filosofia contemporània, concretament de fenomenologia.

En les preguntes anteriors es parlava de “filosofia” i de les ciències, i jo he intentat delimitar el camp propi específic de la filosofia enfront del de les ciències particulars. En aquesta pregunta apareix l’expressió “pensament d’Occident”: Aquest canvi és molt benvingut per almenys dues raons: primerament, perquè de pensament n’hi ha no només en la filosofia sinó en altres formes de la cultura: la literatura, l’art, les llengües, la religió, la història, etc., cosa que permet relacionar la filosofia amb aquestes formes i obrir-la i permear-la amb elles, tot i mantenint la seva especificitat. La segona raó, derivada d’aquesta, és relativa a l’educació. Crec, per descomptat, que algun paper hi ha de tenir el pensament d’Occident. Però, si pensem en la seva presència en els plans docents, sobretot en els nivells de secundària i batxillerat, la integració de la filosofia en el que en direm, per resumir, les “humanitats”, només pot afavorir-la. En el ben entès, però, que, pel seu caràcter universal com a “teoria de la racionalitat”, hauria de ser també matèria en el batxillerat científic.

Moltes gràcies

20 ANIVERSARI DE L'INSTITUT EMMANUEL MOUNIER DE CATALUNYA

Persona, Enigma i Misteri

Per Jaume Aymar Ragolta

IEMC: La celebració del 20 Aniversari

La celebració de l'aniversari de la nostra estimada institució, el dia 16 de desembre de 2021, ens omplí de goig a tots els components de l'Institut Emmanuel Mounier de Catalunya. I com estava previst, fou celebrat amb un acte acadèmic, amb força concurrència d'amics i simpatitzants de la institució, a l'aula Pere Tarrés de la Facultat de Filosofia de Catalunya. La conferència del Dr. Jaume Aymar va esdevenir un dels puntals més esperats de la jornada, que va seguir l'ordre del dia preestablert per la Junta i els socis.

Presentació i exposició general de l'acte del dia 16 de desembre per part del President de la institució

"Molt bona tarda a tots:

És un goig i un honor, com a president del IEMC, poder celebrar aquest acte amb els principals membres del IEMC i els nostres convidats, en el 20 aniversari de la Institució; i a més, escoltar una ponència del Dr. Jaume Aymar és un luxe. Es tracta, a la fi, de celebrar els 20 anys d'existència de la nostra Institució, una institució - sempre penso- força singular a Catalunya, on no son abundoses, especialment les que participen i promouen un pensament personalista.

Al IEMC anem fent el nostre camí, no exempt de reformulacions: ara mateix hem d'aturar-nos i dedicar algunes jornades per debatre sobre el nostre futur, que anirem explorant. No sabem ben bé allò que ens depararà l'endemà, però amb il·lusió anirem situant i aclarint les passes sobre tres eixos:

- El tarannà del personalisme comunitari, que no ho és "per moda", sinó per objectius ideals, com construir un grup, a l'engròs, de vida comunitària a partir de grups petits actius, com el nostre. Grups encaminats a defensar i difondre el pensament arrelat en la persona humana i construir i mantenir una societat personalista i solidària, que avui passa pel respecte a la natura: heus aquí un dels aprenentatges que ens ha propiciat la COVID.

- Ser atractiu pels joves. Intentarem ser inclusius. Cal encertar en educar-nos tots, amb independència de factors com l'edat, el gènere o la procedència cultural; cosa contrària no podríem trametre elements "educadors", actuant sempre des de la diversitat, tant natural com cultural.

- Reconèixer que el que podem fer sempre és complicat: estem immersos en un societat postmoderna (Z. Bauman) i poc solidària, i cal aprendre a treballar i a viure, establint com a guia la necessitat de la Veritat - tal com ens recorden diversos filòsofs: des de Josep Ramoneda i Daniel Innerarity a Slavoj Žižek o Nicholas Carr- al mig de la dita "massa social" -com va fer Mounier al seu torn, escoltant Péguy i Maritain-. I tot el que fem, segons les qualitats personals, que són alhora "institucionals" i "culturals", i d'acord amb el tarannà de cadascú. Fites que requereixen, per exemple, evitar que el poder sense matisos (polític, econòmic o religiós) estigui concentrat en poques mans, com ens recomana Yuval Harari, entre molts d'altres reconeguts pensadors actuals.

D'altra banda, i per acabar, tenim un projecte avançat (en forma de llibre futur) que recopili les aportacions filosòfiques, experiencials i humanes que les persones entrevistades a la nostra Revista Calidoscopi ens han aportat, així com les que han rebut el Reconeixement Mounier que la institució atorga anualment en col·laboració amb la Facultat de Filosofia de Catalunya".

*Conferència del Dr. Jaume Aymar: “La persona entre l’enigma i el misteri”.
Facultat de Filosofia de Catalunya (URL), 16 de desembre de 2021, amb motiu del vintè aniversari de l’IEMC.*

“La persona entre l'enigma i el misteri”

Conferència impartida pel Dr. Jaume Aymar Ragolta per a L'institut Emmanuel Mounier de Catalunya (Facultat de Filosofia de Catalunya (URL), 16 de desembre de 2021, amb motiu del seu vintè aniversari.

El filòsof Josep Maria Esquirol, en un assaig recent, assenyala que hi ha diferència entre enigma i misteri, tot i que en el llenguatge comú fem servir indistintament els dos termes. L'enigma és racional i susceptible d'ésser resolt. En el misteri, en canvi, “vivim, ens movem i som”, com diu un prefaci de l'eucaristia.

La paraula *ainigma*, és allò que es dona entendre, o bé una paraula significativa de molt escassa extensió, però en l'ús habitual enigma és allò que se'ns escapa, que ens depassa, que no entenem. En canvi, misteri ve de *misterion*, que té la mateixa rel que *mistes*, iniciat. Ambdues es relacionen amb el ver grec *myein*, iniciat. I amb el mut el que calla. I amb el místic. El místic, segons Melquiades Andrés, historiador de l'espiritualitat, és senzillament el cristià madur. La mare Cristina Kaufmann deia que, paradoxalment, “mística és no sentir”. Al llibre *Ven, sé mi luz*, la Mare Teresa de Calcuta explica la foscor dels darrers anys de la seva vida, després d'haver tingut unes experiències lluminoses, místiques. L'únic consol era sentir que Déu deixava de parlar-li directament per parlar-li per mitjà dels pobres que ella i les seves germanes atenien i atenen amb tanta cura.

Nosaltres partim de l'enigma d'allò que s'exposa, que es relata, perquè es desentranyi, però estem cridats a viure i a endinsar-nos en el misteri, que no és per ser dit, ni relatat, sinó per a ésser viscut. Anem de la paraula al silenci. Karl Rahner escrivia: “Aleshores tu seràs la darrera paraula, la única que roman i que mai no s'oblida. Aleshores, quan en la mort tot callarà, i jo hauré acabat d'aprendre i de sofrir començarà el gran silenci, dins del qual ressonaràs Tu sol, Verb d'eternitat en eternitat. Aleshores emmudiran totes les paraules humanes, ésser i saber, conèixer i experimentar es convertiran en la mateixa cosa (...). Tu mateix seràs la única paraula del goig de l'amor i de la vida, que curulla tots els espais de l'ànima!”

Hi ha persones enigmàtiques -tots ens en tornem degut a les màscares que ens posem en el gran teatre del món- però i hi ha persones misterioses, que ens ajuden a pressentir el més enllà. Usem indistintament ambdós qualificatius. I fem sinònims misteriós de fosc. Una persona misteriosa és una persona fosca. Però hi ha persones que s'endinsen en el misteri i que el traspuen. I altres que són clares i transparents. Em ve a la memòria el rector del meu poble, mossèn Pere Surribas, quan celebrava, quan conversava, ho feia amb tanta unció que palpaves el misteri de Déu.

Tots tenim misteri en el nostre dedins. Els mateixos esposos, en la seva relació amorosa, són misteri. Ho són els fills en relació amb els pares. Hi ha una dita: “no et mofis mai del dolor d'un nen”, potser per a tu la causa d'aquell patiment és irrisòria, però per a ell no ho és.

Ens hem d'atansar al misteri de l'altra amb un gran respecte. Evitant pensar que nosaltres tenim la clau per resoldre'l. Una periodista entrevistava una gran impostora, Ana Anderson, que es feia passar per la gran duquessa Anastàsia de Rússia. Al final de l'entrevista, la periodista li engegava: “senyora Ana Anderson, vostè sap qui és realment? I ella li respon “i vostè, que ho sap”. No, no sabem qui som realment.

Alguns documents magisterials del segle XX, parlen de l'enigma de la mort. És una manera de dir que respon a aquesta confusió suara esmentada, però en realitat la mort no és cap enigma. És com dir: “l'enigma de tenir nas”. Tenir nas no és cap enigma, és pròpia de la condició humana. Igualment “tenir mort”, morir-se, no és enigmàtic. Ho és per a nosaltres saber el dia i l'hora, la forma com morirem. Però, fora d'aquest enigma, la mort és natural i el més enllà de la mort és endinsar-nos en una manera

nova de ser, misteriosa. La resurrecció i el més enllà, sí que són misteri! Arran de la pandèmia ha crescut molt la preocupació per la mort i el més enllà. El teòleg xilè-català Antoni Bentué, ens fa notar que el creient diu: “jo crec que hi ha vida més enllà de la mort” i el no creient: “jo no crec que hi hagi vida més enllà de la mort”, però que tots dos ens movem en l'àmbit de la creença.

El P. Josep Maria Coll d'Alemanys, teòleg i filòsof, gran personalista, citava un aforisme: “per llegir cal entendre, per escriure cal saber, per comprendre cal creure”. Hi ha grans personatges àgrafs: Sòcrates, Jesús de Natzaret... Encara al segle XIV i més ençà hi havia dones nobles que no escrivien mai, quina necessitat en tenien? I en el món hi ha persones que no saben escriure ni volen aprendre a fer-ho. Això no vol dir que aquestes persones no siguin sàvies: ho són d'una altra manera, la saviesa rau en no escriure. En canvi, avui, nosaltres no pensem d'escriure, correus electrònics, missatges per les xarxes socials... Tornem a l'aforisme: “per comprendre -una paraula molt més inclusiva que entendre- cal creure. I la fe no es pot mesurar. Recordo aquella col·lecció: *El credo que ha dado sentido a mi vida*. (Ed.Desclée de Brouwer) on personatges de relleu explicaven les raons de la seva esperança.

Doncs bé, el símbol de la nostra fe no diu “crec en la vida eterna”, sinó “crec en la vida perdurable, o en la vida del món que està per venir (*venturi seculi*). Joseph Ratzinger, un dels més grans teòlegs del segle XX, deia que hi ha persones que no poden suportar la sola idea d'eternitat, perquè l'eternitat els fa pensar que estaran pagant eternament pagant una hipoteca, o suportant una persona difícil. En canvi, la vida perdurable té tot un altre contingut que cal contemplar i la contemplació s'assaja en la solitud i en el silenci.

Wittgenstein deia que d'allò que no podem parlar, millor guardar silenci. Davant el misteri del més enllà el silenci és prudent, però ens preguntem: “només silenci?”. El silenci és com un firmament estelat: és negre, però hi brillen molts estels rutilants. En motiu del setè centenari de la mort de Dante -que segons l'expert en *lecturae Dantis*, Virgil Ani, caldria dir “de la pujada de Dante al Purgatori”, tant el Papa Francesc com l'arquebisbe de Tarragona Joan Planellas, han recomanat la lectura o la relectura de la Divina Comèdia de Dante. Les estrelles tenen molta importància en el Poema perquè clouen cada un de les tres grans parts que són, cronològicament: infern, cel i purgatori. Quan surt de la visió de l'infern, Dante referint-se al seu guia Virgili diu: “ell primer i jo segon,/del cel vàrem copsar les coses belles,/ quan arribarem al forat per on/sortirem a reveure les estrelles”. En eixir del purgatori diu: “vaig retornar d'aquell torrent sagrat/tan refet com ho són plantes novelles/amb fullatge de fresc renovellat,/net i a punt d'enlairar-me a les estrelles”. I quan arriba a l'esfera dels estels, el vuitè cel astronòmic, Beatriu (que vol dir “la benaurada”), li suggereix de fer una pausa i mirar el camí ja recorregut.

Abraham va rebre de Jahvè l'encàrrec de comptar les estrelles i li va prometre que encara seria més nombrosa la seva descendència (Gn 15, 5). El Patriarca tenia ben segur coneixements d'astrologia i sabia que les estrelles li estaven indicant el contrari, és a dir, que no seria pare. I es resistia a creure, fins al punt que Jahvè li envia una prova més, esfereïdora, la dels animals partits per la meitat... Perquè Déu en realitat li estava dient a Abraham: encara que el firmament et digui que no seràs pare jo, que soc més alt que el firmament et dic que sí que ho seràs. I així fou. El firmament li plantejava un enigma, Déu el convidava a endinsar-se en el misteri.

Paul Claudel, de família no creient, una nit de Nadal a Notre-Dame, escoltant el cant del Magnificat (que ell abans no havia sentit mai) va experimentar una sacsejada vital que no va oblidar mai més. No va entendre el càntic de Maria, però el va comprendre i aquesta comprensió li va canviar la vida.

Moltes gràcies.

FILOSOFIA PERSONALISTA

L'exigència ètica i política de proximitat, atenció i bon tracte per part de l'Administració pública

Per Joan Lluís Pérez Francesc

En els temps que corren, la “bona pràctica de l'administració pública” és una necessitat bàsica que cal cuidar, com per exemple, la de la sanitat⁴.

L'Administració pública com a organització, i els servidors públics com a persones, han de perseguir amb objectivitat els interessos generals amb submissió a la llei i al dret. En aquesta dinàmica cal destacar la importància d'analitzar com es presta aquest servei. S'ha parlat molt de la “bona administració”, la qual no és tant un problema de legalitat com d'atenció i bon tracte als individus. Juntament amb les bones pràctiques administratives, vull destacar aquí l'ètica de la cura com a paradigma legitimador de l'actuació de tots els poders públics, inclosa l'Administració.

En temps de pandèmia ha surat la percepció de la fragilitat i de la vulnerabilitat humanes. I al seu torn, s'ha destacat la cura i el bon tracte, com també la bondat d'un cert retorn a la comunitat, on l'ajuda mútua entre les persones esdevé un referent inevitable per tal de no caure en l'abandonament i l'exclusió social. No es tracta de gaudir de la ciutadania, sinó d'una prestació pública per tal de superar el malestar de la vida, insuportable en massa ocasions. L'estat del benestar es torna a reivindicar com un mecanisme de cura de les persones, el qual resulta sempre insuficient.

La gestió pública, centrada en la utilitat de les polítiques públiques, eficaces i eficients, va més enllà de la titularitat dels drets, i esdevé una gestió al servei de persones des de la proximitat, l'atenció i el bon tracte. Es torna a reivindicar un cop més la dignitat humana. Les prestacions públiques requereixen un pressupost suficient, després d'una etapa en què s'ha jugat amb el foc de l'austeritat.

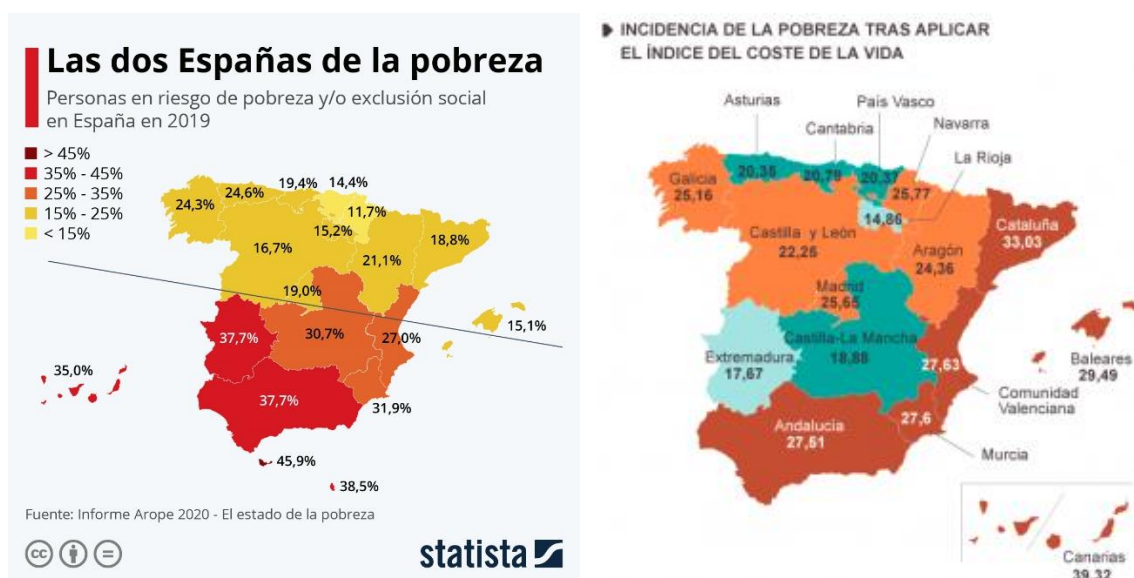
En qualitat de ciutadans, les persones pateixen i necessiten ésser cuidades per altres persones, grups, institucions, etc. La gestió pública, centrada en la utilitat de les polítiques públiques, eficaces i eficients, va més enllà de la titularitat dels drets, i esdevé una gestió al servei de persones des de la proximitat, l'atenció i el bon tracte. Es torna a reivindicar un cop més la dignitat humana. Les prestacions públiques requereixen un pressupost suficient, després d'una etapa en què s'ha jugat amb el foc de l'austeritat. Aquests drets prestacionals cal aplicar-los a tres àmbits específics: les persones que estan necessitades d'ajuda, el medi ambient i els animals no humans amb els quals compartim el món, les seves adversitats i, consegüentment, la necessitat de les cures.

Avui és recurrent fer referència a l'ètica interpersonal i a la construcció dels vincles comunitaris. També a les cures. Darrerament, tres llibres a parer meu rellevants posen l'èmfasi en aquest aspecte: Victoria Camps, *Tiempos de cuidados*; Adela Cortina, *Ética cosmopolita*, i Victor Lapuente, *Decálogo del buen ciudadano*. La pandèmia ha focalitzat la reflexió ètica i política en la cura de les persones.

⁴Aquest apunt està vinculat a la contribució *L'exigència ètica i política de proximitat, atenció i bon tracte. Introducció a la secció monogràfica “l'Administració pública i la cura de les persones”* publicada pel mateix autor al número 62 de la *Revista Catalana de Dret Públic* (juny 2021).

Durant els darrers segles la política s'ha entès com una activitat que girava entorn del contracte o la utilitat de la condició de ciutadà, a l'empara de la construcció liberal de l'estat nació. La fraternitat ha anat quedant pendent d'una implementació real. En altres termes, podem dir que encara és possible un desenvolupament de l'amor cívica, com deien els clàssics i, per tant, la construcció d'un model de gestió pública basat en l'atenció a les persones, la plena humanització de les relacions humanes i, fins i tot – i aquest és el repte més difícil –, la institucionalització d'un sistema de prestacions públiques per tal de fer front a la vulnerabilitat, les necessitats vitals bàsiques i, en definitiva, la plena cura de les persones i de l'entorn –les perifèries– on es desenvolupa la vida.

Avui àmplies capes de la població es troben afeblides, en perill d'exclusió social. Pateixen greus problemes de pobresa habitacional, en el llindar de la subsistència. Treballar no és una condició per a viure dignament. La crisi migratòria ens ofereix la imatge d'una Europa que no vol acollir, que mira cap a un altre costat i converteix l'estranger en un enemic. Massa gent es troba necessitada d'ajuda i el tercer sector està desbordat. El planeta es converteix en una claveguera que contínuament hem de sanejar. Vivim desconnectats de la natura, contaminats per l'aire i per unes formes de viure insostenibles. Maltractem i abandonem els animals i, per fugir de la barbàrie, fem propostes tot parlant del seu benestar. Per això, cal institucionalitzar les cures.

Font: Internet

El pensament feminista ha fet moltes aportacions a la cura de les persones (...) A la fi, no es vol associar unes actituds amb cap gènere o identitat, perquè es defensa una concepció de la vida que afecta tots els gèneres, la qual cosa és, per tant, un nou humanisme, que ha de passar de la dominació a l'atenció de la vulnerabilitat. En termes polítics, la “democràcia complexa” (Innerarity) ha de superar les estructures socials i institucionals actuals

El pensament feminista ha fet moltes aportacions a la cura de les persones, basant-se en la idea central que aquesta activitat sempre ha estat associada a la dona i a l'esfera domèstica. L'ecofeminisme amplia la mirada a la cura del medi ambient i de l'entorn. En tot cas, es tracta d'aportacions des de la reivindicació de la importància de les cures i de tot el que aquestes expressen: sensibilitat, tendresa, compassió, estimació i fer prevaldre l'ésser al tenir. A la fi, no es vol associar unes actituds amb cap gènere o identitat, perquè es defensa una concepció de la vida que afecta tots els gèneres, la qual cosa és, per tant, un nou humanisme, que ha de passar de la dominació a l'atenció de la vulnerabilitat. En termes polítics, la “democràcia complexa” (Innerarity) ha de superar les estructures socials i institucionals actuals.

D'aquesta manera anem a parar al rovell de l'ou del tema que ens ocupa: cal dissenyar institucions representatives i inclusives que serveixin per generar i gestionar polítiques públiques que canalitzin prestacions útils. A parer meu, no trobo una justificació més profunda per a un Estat que la gestió del benestar dels ciutadans, individus, persones, nacionals o estrangers. L'intervencionisme estatal té la seva raó de ser en la garantia de la igualtat d'accés als serveis públics i en la igualtat material en general, és a dir, la igualtat perquè tothom pugui ser lliure. Hi ha àmbits estructuralment ineludibles perquè l'estat garanteixi condicions d'igualtat, com ara l'educació o la sanitat, i sobretot la garantia d'unes condicions mínimes vitals, des de percepcions econòmiques com el salari mínim o la renda mínima de ciutadania, la protecció dels menors d'edat –l'interès superior del menor–, l'ajuda a la discapacitat, l'atenció a les persones de la tercera edat –la gestió de les residències durant la pandèmia ha estat un autèntic escàndol–, la lluita contra la desocupació, etc. Tanmateix, avui les polítiques públiques han de tenir inexorablement en compte la protecció del medi ambient, en la mesura que comporta una més bona integració de l'ésser humà amb la natura i, per descomptat també, un millor tracte als animals com a éssers sentents.

Totes les polítiques esmentades es mouen en l'àmbit dels drets prestacionals, comporten una assignació pressupostària adequada –no precària– i suposen una concepció *social* de la democràcia. Això vol dir que cal treballar per a un enfortiment del capital humà i social, que posa la persona humana amb tota la seva complexitat i caràcter polièdric en el centre de la vida en comú. Encara hi ha molta feina a fer.

FILOSOFIA PERSONALISTA

La crisi de la COVID-19 i la gestió de la informació⁵

Per Albert Llorca

Introducció

De fa anys, se'ns diu que la nostra manera de viure és la millor, i que si hi ha algun problema serà accidental, i per tant, se solucionarà en el marc de la tecno-ciència⁶ i del lliure mercat capitalista; la primera resoldrà les dificultats que presentin la natura i la societat, i la segona les qüestions d'economia, que són, òbviament, socials.

Però la pandèmia ha posat en relleu la “per-versitat” que s’hi pot amagar en l’anterior plantejament; el prefix “per” indica negativitat (“perjurar”: jurar en fals, “perjudicar”, produir males conseqüències, “pervertir”, retorçar la veritat).

I el que sembla clar és que l'individualisme i el contractualisme en la societat, i la relació “pobre” i “utilitarista” amb la natura, entesa com a font de recursos il·limitats (fals criteri segons els bio-economistes, cosa que produeix un “*esclavatge*” tecnològic), són els dos trets pels quals es mantenen els vicis i les mentides de sempre: hostilitat inter-humana fonamentada en un capitalisme barroer i l'explotació natural. I la “solució”, avui, en època encara del “coronavirus”, que apunten alguns és el

⁵ Aquesta reflexió fou feta en el marc de la VI Jornada de Cultura de Seguretat i Defensa el 22 d'octubre de 2020 a Eserp Business School de Barcelona.

⁶ Hi ha un informe-article sobre el control que exerceix Google en diversos àmbits de la vida col·lectiva arreu, d'Alexis Rodríguez: “Google asalta la enseñanza universitaria, el urbanismo y la salud” publicat a La Vanguardia, del 29 de setembre de 2020 (com els controls del poder, de l'ecologia, de la sanitat, de l'educació o de la prolongació de la vida,... que indiquen fins a quin punt la tecno-ciència té influència en la vida humana).

nomenat “capitalisme natural”. La noció de “capitalisme natural” ha sorgit recentment, centrat en aspectes millorats de la natura, com els alimentaris, els de les infraestructures i construccions i el de l’energia i la seva obtenció. Però aquests aspectes estan presidits pel desig de créixer econòmicament (parlem de capitalisme i això li és inherent), encara que no serà tan radical –diuen els “experts”- com fins ara, i l’aplicació de les tecnologies haurà de ser el més eficient possible (és a dir, rendible).

La por és el contrari del sentiment de seguretat humana, seguretat que implica seguretat d’ingressos, alimentària i sanitària, ambiental, social i política. Una noció d’integració, on la noció de progrés sense valors humans fonamentals per a tothom i el consum desmesurat no hi caben. En aquesta via és per on va l’Horitzó Europa de la Unió Europea, en la seva línia d’afrontar el canvi climàtic. Per’o, malauradament, la resultant que hom palpa avui és *l’egotisme narcisista* (i la manipulació informativa dins del mencionat “esclavatge tecnològic”) i la *debilitat humana no confessada* (la “por” a la veritat o post-veritat) *davant de la natura*.

La realitat dels efectes de la pandèmia

- a) Parlàvem de “l’esclavatge tecnològic”, que concretarem en un primer nivell de dificultats en la informació: les mentides en les xarxes socials.

Fem-ne un breu esbós:

- La veritat es converteix en aparença, perquè la vida pública es fa imatge: quelcom que és traduïble en dir que la veritat és diluïda en la societat transparent (Byun Chul Han i Vattimo ho diuen, entre d’altres, com M. Wieviorka, J.L. Mico, J. García del Muro, A. Llorca, etc.).

- La societat actual (postmoderna, suposadament transparent, però positivista i “cansada” segons Chul) és la del capitalisme-tècnico-subjectiu que “controla” i “exhibeix” molta informació “deformada” (“fake news” en Whatsapp, Twiiter, Facebook, Instagram,...). I tot “aniria bé” si no fos perquè hi ha un “bitxo” (la covid) que fa la murga.

- Estem instal·lats en la societat “líquida” de Bauman, on perviu “l’Espiral del silenci” de què parlava Elisabeth Newman: la immensa majoria “s’apunta” al que mana en un moment determinat.

- En viure –i creure- sota la noció de Progrés, la *necessitat simbòlica* de adherir-s’hi és molta: hi ha “acomodació” a més “modernitat”, més rapidesa, més previsió (que es trastoca ara en incertesa i desorientació), més llibertat o més sentiment de pertànyer al “motor” del canvi. Les xarxes socials, en “obligar” a pertànyer a una “tribu” digital, contribueixen a fer perdre l’autonomia humana i a augmentar les desigualtats socials. La “innovació tecnològica” genera divisions socials, i els qui no hi participin, queden exclosos.

- Les “fake news” van creixent exponencialment, i la “por” coadjuva en més esclavatge o submissió⁷.

- No és d’estranyar que en un món inhumà com el descrit, i en l’estricta àmbit de la pandèmia, els discursos polítics funcionin en la direcció de “culpar els altres” –els dels altres partits, els oponents socials o polítics- a fi de desgastar-los, prenent el fet macro-infecció com una “oportunitat” per

⁷ Segons diu la professora de Comunicació Elvira García (de la Universitat CEU Cardenal Herrera) no disposem d’eines tecnològiques suficients per saber si una notícia és certa o no. El cert, però, és que resulta més “còmode” seguir el corrent (veure el llibre: *Fake news. La verdad de las noticias falsas*. M. Amorós. Plataforma Editorial, 2008).

“guanyar-se” l’opinió pública. Funcionem en termes “d’epidèmia” –per enfortir un estat determinat: de fet, l’estat actua “localment” en el seu territori- més que de “pandèmia”, que afecta a tots els estats⁸.

Aquests i altres trets apunten a la imposició del poder dominant i una certa irresponsabilitat individual humana del governat (el “tot” estatal-social-històric ho ha decidit) i fem el que ens diuen en pro del “bé comú” informant com i del que convé (ens posem mascaretes o no, tenim més o menys activitat econòmica, les “culpes són de qui no ens agradi”, es restringeixen o prohibeixen certs actes però se’n permeten altres no tan diferents, es restringeixen llocs d’oci nocturn, però es tanquen parcs per passejar o jugar, o es confinen certes àrees de ciutats, però no les que convé a qui governa, es modifica l’abast temporal de la quarantena, etc.). Tot això constitueix el Primer Grau de mala gestió de la informació donada per les institucions polítiques, i tramesa a conveniència pels mitjans de comunicació en funció de les seves pròpies polítiques.

- b) Pel que fa a l’explotació desmesurada de la natura, els ecologistes seriosos ens parlen de l’agressió innecessària sobre ella i de la debilitat humana que s’hi reflecteix.

Afirmava Jorge Riechmann⁹ que estem davant de *“titànics problemes mundials a que fer font –escalfament climàtic, acidificació dels oceans, desforestació, despoblament de la fauna, destrucció de dols fèrtils, inundació de zones costaneres, escassetat d’aigua dolça, alteració de cicles bio-geo-químics globals, davallada energètica...”*.

La degradació ambiental i la corresponent destrucció dels espais naturals condueix inevitablement a topar-se amb els animals, que disposen les reserves de virus i elements patògens i que constitueixen, segons els ecòlegs de l’Agència Europea del Medi Ambient (AEMA), el primer esglaó de les pandèmies. I la COVID-19 en seria un exemple; i és que les malalties infeccioses, des que són controlades (des dels anys 40) s’associen als efectes d’aquest patògens en els humans, mitjançant la intensificació de l’agricultura o de les granges industrials; és dir, la destrucció dels hàbitats naturals.

I a tot això, s’hi afegeixen les seqüeles del comerç global –la globalització- i captiveri d’alguns animals, que, segons diu Fernando Valladares, en ser engabiats en condicions desastroses, perden llurs capacitats immunològiques i trameten els virus als humans, cosa que es propaga amb certa rapidesa per l’esmentada globalització i pel galopant canvi climàtic, que es concreta en l’escalfament i la proliferació de mosquits i les mutacions d’aquests o d’altres agents patològics.

La filosofia i la COVID-19

Des de la reflexió filosòfica s’han dit forces coses sobre la pandèmia de la Covid-19:

- Que de nosaltres no surt de forma immediata res millor del que érem. En la pandèmia els prejudicis es repeteixen, de manera que no som millors que abans de la pandèmia.

- Que a la situació anterior de “normalitat” no serà possible tornar-hi; per tant, no serà la mateixa cosa. En política s’insisteix en la “nova normalitat”, la qual cosa és un “oxímoron”. Es dedueix d’això que els humans aprenem poca cosa, o res, de l’experiència.

- En resum: no tornarà la “normalitat”; però cal preguntar-se si vivíem en la “normalitat”. I aquesta pregunta ens remet a un canvi: el de superar l’egotisme i adonar-nos que, essent fràgils, tots depenem de tots; de manera que cal deixar de banda la confiança cega en la “tecnològic”, és a dir, no hem d’usar la tecnologia de la informació per tapar els vicis socials i humans i les seves mancances.

⁸ Que és més inaprensible que una “epidèmia”: la distinció etimològica i conceptual entre ambdós la feia nota Daniel Inerarity recentment: si la “epidèmia” (*epi-demos: sobre el poble*) se circumscriu a un territori determinat; en canvi la pandèmia (diríem que *pan-demos: tota la societat*) fa referència a molts països de diversos continents.

⁹ “Ecohumanisme en el segle de la gran prova”. J. Riechmann. *Despertem* Quaderns, nº 209. Cristianisme i Justícia. P. 5.

La solució als problemes no recau en “obligar” a les persones a usar les Tic per a qualsevol cosa: fins i tot, l’educació de les criatures menudes. Aquesta *absolutització* no és bona, i aquí situarem el Segon Grau de la mala gestió de la informació¹⁰ centrant-nos en dos pensadors: Josep Ramoneda i Daniel Innerarity; tot i que hi ha diverses coincidències amb altres pensadors, políticòlegs, historiadors i teòlegs, com ara Adela Cortina, Zizek, Manuel Castells, Kith Lowe o González Faus.

Josep Ramoneda feia, recentment, les següents observacions¹¹:

- Fa anys que vivim en una considerable acceleració i hem perdut la noció dels límits de la humanitat, cosa que no pinta gens bé. I és que creiem que la tecnologia ho resoldrà tot i el virus de la pandèmia ens ha recordat que no és així; evidència que ha estat una gran “bufetada” a la supèrbia humana.

- Avui, després de la darrera guerra europea, es percep una gran desigualtat entre les forces socials, econòmiques i polítiques. Per tant, com també ho havia apuntat abans Jaume Flaquer, *el canvi l’haurà de fer tothom*: estat, societat i persones. Deia Edgar Morin que s’hauria de parlar de govern d’humanitat; però encara no som humanitat, sinó que estem constituïts com a “nacions”.

- Com superar, llavors, les situacions de perill? Sembla que el més adient és que ens hem de protegir darrera de pantalles o medis que ens separen de l’altre, cosa que reforça l’individualisme.

- El transhumanisme ha fet creure que tenim capacitats que no tenim; a banda que no tothom pot permetre’s-ho. Ramoneda no veu viable el seu camí, com no el veuen Torralba o Vázquez Borau.

- Sobre la *naturalesa*: sembla que aquesta estableix les limitacions de la civilització, obligant a pensar de manera més equilibrada. Aleshores el que convé fer és *convertir la crisi actual en oportunitat*. I això voldrà dir passar de la por i la culpa (por de contagiar-se i culpabilització dels altres) a la cultura de la responsabilitat; perquè la vida humana és risc (també ho remarca Innerarity). Aquest serà el Primer Grau de bona gestió informativa: la informació com a responsabilitat.

Pel que fa a **Daniel Innerarity**, hi fa 3 observacions destacades arran del “coronavirus”:

- No estem davant d’un contagi, sinó d’una societat contagiosa (m’atreviria a dir: “malalta”), que vol dir que vivim en una societat que reclama proteccions que no ens saben o poden donar.

- El que abans ens protegia, ara ja no és així: vivim més en la incertesa; que és contrari de la previsió, de la intervenció de l’estat, de la defensa,... L’únic que ens pot protegir és el coneixement compartit. “Ergo”, la correcta comunicació i informació compartida i la cooperació serà el Segon Grau de bona gestió informativa, que ha de prevaler sobre la informació-confusió; cosa oposada, certament, a la “competitivitat” per aconseguir la vacuna definitiva abans que ningú, com està succeint.

Cal, sobretot, confiança, que no sobra en el subconscient humà. I s’ha de rebutjar el pensament hobbesià i poc socràtic dels qui creuen en el profit que en trauran de les catàstrofes; doncs sempre hi ha qui pensa que jugar net no és possible en aquest món i “alguna cosa deuen amagar” els que actuen amb solidaritat. També cal desterrar l’idea de que tota solució passa per la decisió dels “líders” (pròpia de l’Estat Modern); avui la “gramàtica del poder” ha de ser diferent: potenciar la “Intel·ligència col·lectiva”, no competitiva i disposada a aprendre; per això, diu Innerarity, cal saber compartir la informació.

¹⁰ La informació aquí és el resultat de la total tecnificació.

¹¹ Per exemple, en una xerrada telemàtica conjunta amb Franco Berardi a primers de maig de 2020 –recollida en l’article de Barbara Fernández a La Vanguardia el 22/5/2020 sota el títol “Volver a la normalidad o crear una nueva”, en el moment inicial de la “desescalada” planificada pel govern central.

- La crisi no és la fi del món; sinó *la fi d'un món de certes* (que Castells lliga al neoliberalisme), i per això, les mesures de confinament, les fronteres, les quarantenes, les prohibicions, les previsions,... fallen i no serveixen gaire per una solució definitiva dels problemes.

- En el llibre *"Pandemocràcia"*, afirma que la pandèmia, en ser un risc global (igualant-nos a tots) pot afectar a tothom; però la pateixen els més dèbils de la societat. El "coronavirus" obliga a desenvolupar una cultura del risc arreu (aquí coincideix amb Ramoneda): en el govern, en els mitjans de comunicació, en els sindicats,... i això no agrada a la dreta conservadora, especialment la més recalcitrant, reaccionària, per altra banda, a acceptar el pluralisme, doncs és fidel al centralisme dels estats. Conclou Innerarity que les societats humanes no entenen gaire el canvi (jo diria que no són "dinàmiques"), sinó que es troben amb la irrupció, que és quelcom diferent (i per això, penso, la gent només modifica la seva vida quan no té altre remei).

La llei i les xarxes socials

Entre les xarxes socials i l'estat hi ha similituds, com:

- La llei i un solftware (com a regles essencials).

- La llei no és la "epieikeia" (equitat), com el solftware no és la contextualització.

- El poder organitzat (de la llei o del solftware) surten sempre triomfants, al marge del nivell de justícia. I el poder augmenta quan l'estat usa les xarxes socials; un dels resultats pot ser les "fake news", entre d'altres, amb "l'autoritat" que confereix el monopoli del poder-força.

- En l'àmbit jurídic, fins recentment –a Espanya, encara fins a l'entrada a la U.E.–, el Dret important era el de l'estat pertinent; precisament perquè la força li donava la seva posició monopolística¹². Avui, el Dret rellevant té caràcter interestatal¹³. I des del punt de vista intel·lectual, pensadors de la talla de Marcel Gauchet, Pierre Rosanvallon o Paul Ricoeur estan en la direcció de "dessacralitzar" la noció de "sobirania nacional"¹⁴. I en tot el desenvolupament i praxi de la llei i de les TIC, la comunicació resultant obre el camí de l'absolutització de la comunicació que convé i que qualificarem com el Tercer Grau de la mala informació: informació-manipulació.

Conclusions

Afirma Jorge Riechmann que "L'humanisme descentrat, l'humanisme d'orfenesa, l'humanisme no antropocèntric que necessitem no és el d'éssers humans que se senten fora de la natura i per sobre d'ella, sinó molt endins, i a més construint-hi simbiosi"¹⁵. I hi afegeix una referència a "*L'éthique de la no-puissance*" de Jacques Ellul, afirmant que "*L'Il·limitat és la negació de la humanitat i de la cultura*"... "*Contra l'omnipotència il·limitada de la tècnica, contra l'eficàcia establerta com a valor suprem, Ellul promou una ètica de la no potència com a límit que s'oposa a l'univers de les coses i la*

¹² Un exemple recent a Espanya del monopolisme i la injustícia és la recent "*Ley de Transparencia y Buen Gobierno*" (LTBG), que entrà en vigor l'any 2014. S'ha de dir que més de cent estats al món havien aprovat una llei d'aquest estil; i aquesta llei, fa poc –el 2019– que restringia la informació pública, obligant al ciutadà que pretengués accedir-hi a identificar-se, ja fos presencial o telemàticament. I les dades diuen que una de cada tres peticions de transparència no ha estat acceptada, i no estava clar el criteri aplicat (article de la Vanguardia: "Derechos con sabor europeo").

¹³ En el cas de la U.E. és notori; tot i que el poder jurídic espanyol no hi està d'acord (l'eurordre contra Puigemont del Tribunal Suprem, o els avisos de la U.E. per canviar els membres del CGPJ).

¹⁴ L'any 1935, fatídic a Europa per l'aplicació de les *Lleis de Nuremberg*, apareguren dues obres que convé recordar: "*Entre las sombras del mañana. Diagnóstico de la enfermedad cultural de nuestro tiempo*", de J. Huizinga (amb traducció castellana de 2007 a Ediciones Península) i "*Revolución Personalista y Comunitaria*" de E. Mounier.

¹⁵ "Ecohumanisme en el segle de la gran prova". J. Riechmann. *Despertem*. O.c. P.15

seva compatibilitat”¹⁶. La informació, aquí, perd el tarannà de poder, i en aquest sentit, el “*conatus cultural*” sintonitza amb aquesta perspectiva i constituirà el Tercer Grau de bona informació.

Cóm entendre, aleshores, el “*conatus cultural*”? Es tracta d’apaivagar la incertesa i la indiferència, dos requeriments que re-valoritzen la praxi dels *Drets Humans*. Heus aquí la definició, el desplegament i les implicacions pràctiques del “*conatus cultural*”: *una perspectiva hermenèutica que permet aprofundir en el desig de veritat mitjançant una tasca filosòfica conativa (intuitivo-anticipada) des de la singularitat històrica i cultural en l’horitzó humà*. El resultat immediat és la superació del nihilisme pràctic de viure “com si” no hi hagués veritat. Les repercussions en la comunicació humana pública – i aquí ens hem d’aturar- són evidents. Com serà ara la informació i la comunicació?

En efecte, es tracta d’assolir la lluita contra la indiferència de la ciutadania en la qüestió dels mals usos de la tecnologia; perquè el “triomf” d’aquesta indiferència significa la desconexió entre la ciutadania i els desgavells efectuats per les TIC, sota el regne de la post-veritat. I revertir això comporta molta feina per fer. Afirmarem que resulta imprescindible una reflexió cívico-ètica sobre l’abast de les xarxes socials; i la convicció-actitud que li correspon a l’ésser humà la nomenem, com se suposa, “*conatus cultural*”¹⁷, per la qual *s’ha passar del “regne” de la post-veritat als interrogants socials sota l’horitzó de la veritat, incentivant el canvi de paradigma mental del subjecte receptor, en la clau de trencar l’esquema contra la “por a la veritat” o l’habitual tarannà post-veritatiu*¹⁸, desactivant l’actitud “infantil”¹⁹ i responsabilitzant-se de no donar crèdit al que digui “l’informador-deformador”. La base des d’on es pot fer aquesta tasca és, reitero, des de el “*conatus cultural*”, que he mantingut en diversos forums, i que he definit com “*reflexió conativa –intuïtiva– anticipada i veritativa feta des de la singularitat personal condicionada i alhora estimulada per una cultura concreta*”; la qual cosa implica, d’entre d’altres, el rebuig de la psicologització de la cultura i la capacitat de compartir vincles i valors interculturals.

Com concretar aquesta tasca en el cas de la COVID-19? Com a divisa general, ens atreviríem a afirmar que resulta imprescindible una reflexió cívico-ètica sobre l’abast de les xarxes socials; i, és clara la convicció-actitud que li correspon a l’ésser humà.

Aquest trencament de la “por a la veritat” remou una mena de fons que està “amagat”. L’assolirem en dues fases:

- Primera fase: vèncer “*l’escepticisme pràctic*”, aquell que dona per cert que no hi ha dubte sobre la informació rebuda. Cal no reconèixer l’actuació d’aquest escepticisme, que vol dir que les informacions no són del tot veritat i que per llur falsedat, intoxiquen. Si tal clau escèptica s’ha superat, es “desactiva” el fanatisme del “tot val” per sortir-se’n, apareixent el sentit de la responsabilitat en la persona i en la col·lectivitat.

¹⁶ Vidal, D. “Jacques Ellul. “Théologie et Technique. Pour une éthique de la no puissance”. *Archives de sciences sociales des religions*, n° 168.

¹⁷ Expressió que vàrem proposar fa més de 20 anys, i l’hem repetit en diversos estudis posteriors presidits pel personalisme comunitari, com a punt fonamental per justificar la presència i creixement de la persona humana en el món.

¹⁸ A, Llorca: “La psicologització de la cultura i el problema del sentit del perdó”, a (*Cultural is political. Girs culturals i postcolonials*, Barcelona, 2017, Dramayct Edicions ps. 241-273).

¹⁹ L’expressió “allistar-se”, que és netament personalista, és sinònima de “l’infantilisme” –en expressió d’Emmanuel Mounier a *La petite por del segle XX-*, i fa referència a una actitud d’acceptació de les “solucions” de la inèrcia col·lectiva, que és “còmoda” per al subjecte receptor; de manera que l’opinió pública “triomfa” a través de les “fake news”.

- Segon Fase: evitar el “*politicisme*”, usant la infecció de la COVID-19 (o altres problemes severs) com a munició política per desgastar qui estigui en contra dels nostres interessos (incloent el govern). S’ha de desactivar el maquiavèl·lic “tot val”.
- Tercera Fase: arraconar les “fake news”. Si hom posa distància entre les “fake news” i el que els receptor de notícies decideixin rebre, vol dir que la partida contra l’escepticisme pràctic ha estat guanyada; i, en conseqüència, hi ha alguna veritat que ens obliga. I la “primera veritat” és que no admetem la mentida i la manipulació informativa com si fos l’única possible.

Bibliografia

- Amorós, M., *“Fake news”. La verdad de las noticias falsas*. Barcelona: 2018. Plataforma Editorial.
- Bauman, Z. *Amor líquido*. Méxic: 2003. FCE.
- García, E. i Farmer, Y. “Ética en los medios de comunicación: retos y oportunidades para la investigación”, *El profesional de la información*, nº 2, abril 2017.
- Inerarity, D. *Pandemocracia*. Barcelona: 2020. Ed. Galaxia Gutenberg.
- Krastev, I. *Ya es mañana*. Madrid: 2020. Ed. Debate
- Lipovetsky, G. *El imperio de lo efímero*. Barcelona: 1990. Anagrama.
- Llorca, A. *Las tendencias actuales del ocio y la tarea de lo humano*. Salamanca; 2017. Fundación Emmanuel Mounier.
- McLuhhan, M. *El medio es el mensaje*. Barcelona: 1997. Editorial Paidós.
- Micó, J.L. és autor de *Ciberètica. TIC i canvi de valors*. Barcelona, 2012, Ed. Barcino
- Neumann, E., *La espiral del silencio. Opinión pública: nuestra piel social*, Barcelona, 1995 [1977], Ed. Paidós.
- Pigem, J. *Angels i robots. La interioriad humana en la sociedad hipertecnológica*. Barcelona: 2017. Viena Edicions.
- Ricoeur, P., “Tâches de l’educateur politique”, a *Histoire et Verité*, Paris, 1965, Du Seuil. Estudi recollit posteriorment a *Lectures I*. Paris: 1991, Seuil.
- Royo, A. *Sociedad gaseosa*. Barcelona: 2017. Plataforma Actual.
- Vattimo, G. *La sociedad transparente*. Barcelona: 1990). Paidós Ibérica, S.A.
- Zizek, A. *Pandemia*. Madrid: 2020. **Anagrama**

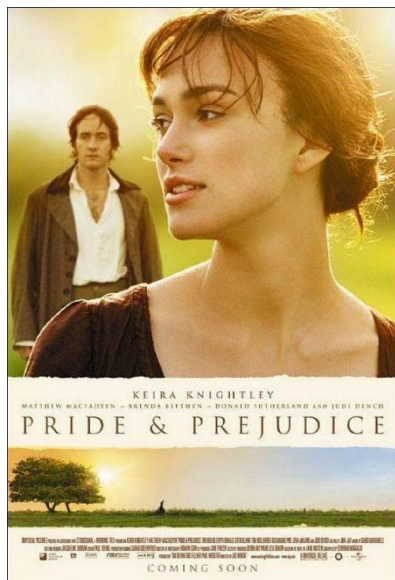
Converses i articles, relatius a les xarxes socials, apareguts al diari La Vanguardia, enumerats per ordre cronològic

- Wieviorka, M. “Afrontar la verdad y el complotismo”. (13-3-2017).
- Roig, C. “Les guerras de la era de la desinformación”(29-4-2018),
- Peco, R. “¿Se ha convertido WhatsApp en un gran agujero negro de noticias falsas?”. (5-8-2018).
- Carlin, J. “Dos perros anónimos”. (30-8-2018).
- Barredo, A. “Más de 370 millones de cuentas de Facebook son falsas”. (6-1-2019).
- Molins, A. “Minas en la red”, (10-1-2019),
- Dedó, F. “Las nuevas oportunidades de futuro” (la intel·ligència artificial, la computació i la impressió 3D) (25-1-2019)
- Perez, S. “No lo llames “fake news” (22-2-2019) (és una expressió de *mentida política*, més que periodística).
- Molins, A. “Se cumplen 30 años en que Tim Berners-Lee inventava la red para que la gente pudiera compartir ideas y comcimientos” (12-3-2019).
- Perez, S. “De la pantalla a la voz” (19-4-2019) (llibre interessant: *Superficiales. ¿Qué está haciendo Internet con nuestras mentes?*”, de Nicholas, Car).
- Quadrado, S. “El fin del mundo” (19-4-2019). (protagonisme “malaltís” de les xarxes socials: “cau” el WhatsApp).
- Pardo I. “Casi diez millones de votantes (de les eleccions del 25 de maig de 2019) han recibido bulos y mensajes de odio en WhatsApp durante la campaña) (27-5-2019).
- Rosich, M. “La inteligencia artificial ética, clave de un futuro sostenible”. (1-7- 2019).
- Castells, M. “Redes 5G buscan usuarios”. La Vanguardia, 6 de juliol de 2019.
- Mas, X. “La política del silencio”. (13 de juliol de 2019).
- Rodríguez, A. “Nubarrones para las trabajadoras en la era de los robots”. (15-7-2019).
- Peco, R. Los robots que pueden decidir matarnos llegan sin leyes que los regulen”. (27-9-2019).
- Conversa amb Daniel Inerarity; “Todos apelan a la democracia, incluso los que se la quieren cargar”. (19-1-2020).
- Figueredo, E. “Los estados ganan terreno en el ciberespacio con normas invasivas” (19-1-2020). (llibre interessant de Angles Gómez: “Mundo Orwell”).
- Castells, M. “La nueva sociedad red” (18-1-2020).
- Berardi, F. Conversa desenvolupada sota el títol “Volver a la normalidad o crear una nueva”, amb la periodista Barbara Fernández. (22/5/2020)

EL RACÓ DEL CINEMA

“Orgull i Prejudici” (2005) de Joe Wright

Per Sara Fernández Puerto

Fitxa tècnica

Títol: Pride and Prejudice

País: Regne Unit (2005)

Direcció: Joe Wright

Guió: Deborah Moggach, adaptant la novel·la de Jane Austen

Durada: 127 minuts

Música: Dario Marianelli

Fotografia: Roman Osin

Disseny de vestuari: Jacqueline Durran

Productora: Universal Pictures, Studiocanal, Working Title Films

Repartiment principal: Keira Knightley, Matthew Macfadyen, Brenda Blethyn, Donald Sutherland, Judi Dench, Rosamund Pike, Jena Malone, Tom Hollander, Penelope Wilton, Simon Woods, Rupert Friend, Carey Mulligan, Kelly Reilly, Talulah Riley

Sinopsi

La Senyora Bennett és la mare de cinc filles en edat de casar-se. El matrimoni esdevé per a ella una obsessió, ja que tot i la bellesa de les seves filles, el fet de no comptar amb un hereu masculí en la família les pot abocar a la penúria econòmica, al passar la rendible finca rural de la que gaudeixen a mans d'un nebot, atenent a les lleis de l'herència més comuna en l'Anglaterra de començaments del segle XIX. Però les dos germanes grans, Jane i Lizzie, no participen de la mesquinesa de la mare, i s'enfronten amb cordura i dignitat als convencionalismes socials, l'amor i el matrimoni.

El Món de Jane Austen (Steventon 1775-Winchester 1817)

Jane Austen va néixer a la rectoria de Steventon. El seu pare era rector i la seva família provenia de la burgesia agrària, context que coneixia a la perfecció i del que mai va desarrelar-se, doncs es trobava integrada. En aquest context va localitzar totes les seves obres: *La abadía de Northanger*, *Orgull i prejudici*, *Sentit i sensibilitat*, *Emma*, *Persuasió*,... La seva família estava unida, i sempre es va relacionar amb solidaritat entre les persones que la conformaven: amb ajuda emocional i econòmica en els moments o temps difícils, motiu pel qual les seves protagonistes no defugen les relacions fraternals i el vincle entre tots els membres (incloent les parelles i els fills) és fort i sincer.

La temàtica de les obres de Austen sempre gira en torn a la problemàtica del matrimoni, enquadrat en el marc d'un medi rural agrícola, patriarcal, i d'una classe mitjana i alta: rendista de la terra principalment, encara que no exempta d'activitat comercial. Els criats i les classes més popular no hi són presents. Se l'ha titllat de “conservadora”, però les seves obres tenen un rerefons crític important, envoltat d'ironia. El “final feliç” és una imposició per raons d'entreteniment literari. Els crítics amb la seva obra l'han oposat a Mary Wollstonecraft (“*Vindicació dels drets de la dona*”); però totes dues reivindiquen l'educació de la dona i en denuncien la desprotecció econòmica, cosa que minva els drets laborals i la capacitat de decisió en llibertat.

Amor i matrimoni en Orgull i Prejudici

La pel·lícula de Joe Wright, molt fidel a l'obra literària d' Austen, d'aquí la seva llargada, defensa una visió il·lustrada del matrimoni ("sentit") ornada d'un preludi de romanticisme ("sensibilitat"), doncs un matrimoni exclusivament de conveniència, sense afinitat, està condemnat al fracàs (és el cas dels pares de la protagonista Lizzie) i la soledat emocional. Un matrimoni per amor és creatiu i enriquidor. Arribar a ell no resulta senzill: s'han de superar els esculls dels prejudicis que una primera mirada ens pot proporcionar de les persones que coneixem: cal utilitzar la raó i l'anàlisi, defugint de les aparences afables – Wickham- o desagradables –Darcy- ; y cal superar l'orgull, autodefensa que ennuvola l'enteniment i desferma el cor.

Posicionament de les protagonistes femenines enfront de l'amor

Lizzy:

- Defensa de l'amor veritable, en tant que "emotiu" i "racional", com a factor preferent en l'elecció de parella i constitució legal d'un matrimoni entre iguals.
- Vindicació de les decisions personals, enfocades a l'afinitat de caràcter, d'idees i la complementarietat temperamental (aquesta última no decisiva, si enriquidora).
- Retreu les interferències familiars que anul·lin el criteri de selecció personal o el manipulin. Família i amics aporten suport i consell, no potestat decisòria vinculant.

Jane:

- La família, en quan custodia dels interessos dels fills i filles, pot jugar un paper cabdal en l'elecció de parella matrimonial (tria, selecció, assessorament,...), si adopta un paper protector i es guia per un sentit de la responsabilitat i l'experiència.
- No només l'amor-romàntic és garantia d'una unió feliç i duradora.
- L'amor-romàntic pot sucumbir al desgast matrimonial i acabar ferit o anul·lat.

Enfront de la noblesa de les noies, i la cerca de la idealitat del matrimoni, la pel·lícula –al compàs de la novel·la- explora formes més conformistes d'amor i de matrimoni, presents en l'amiga i cosina Charlotte o en la germana petita Lydia.

Charlotte defugit de l'amor romàntic per temor a no ser digna d'ell. Se sent una dona gran, de minsa bellesa i escassa qualificació. La solteria la faria econòmicament dependent de la família, i no ataülla un paper propi a la vida sense matrimoni. Ha optat per la premissa de la seguretat i la independència. No ama al pedant Collins, però el respecta i, segurament, l'estima, tot i els seus defectes, dels que és conscient plenament, motiu pel qual la seva unió serà fructífera i duradora. I l'eclesiàstic creu sentir amor per ella en un miratge impulsat pel desig de sentir-se important i atès, de gaudir de companyia i de rebre aprovació personal forjant una família que l'admiri i sigui socialment acceptada.

Lydia, per la seva banda, exemplifica que el matrimoni no sempre està necessàriament instaurat en l'amor veritable, sinó en el capritx. L'amor és un impuls de bogeria que canalitza el seu destí vers un camí tortuós, ple d'esbarzers i de cadenes de difícil fractura. Lydia i Wickham s'ajunten en una relació d'irreflexió i conveniència. Wickham mai no sentí veritable amor per Lydia. Va escaure una oportunitat de plaer i de fugida. La utilitaritat és la base d'un comportament aparentment complaent amb l'altre, especialment en Wickham. I l'amor de Lydia està condemnat a esmicolar-se quan s'adoni que no és adorada pel seu company, a qui creu honorable. L'amor de Lydia és immadur, gestat per una ment voluble, capritxosa i egoista, que veu reflectit en l'objecte d'amor no la realitat de la seva ànima, sinó la fantasia del somnis personals. És un amor inconsistent perquè és eixelebrat, desvinculat de la realitat.

Conclusió

Podrien establir nombroses dissertacions al voltant de l'amor i el matrimoni:

- Tot matrimoni concertat es desgavellat, per més que s'involucrin afanys aparentment pròspers. Són les persones directament implicades les que han de formalitzar un compromís que els lligarà per sempre, atès que la felicitat es deutora d'una decisió de tal calibre. I l'elecció perfecta es fonamenta en l'afinitat de caràcters. La consistència de l'amor no neix de convencions alienes als sentiments, sinó floreix en el reconeixement de l'altre com una part consubstancial a la teva: aquella amb la que t'identifiques i et complementa.
- La precipitació pot provocar imprevisió, i és imprecisa a l'hora de valorar les reaccions dels altres. És mala consellera. I és per això que Darcy defuig Lizzy fins que no s'adona de la seva vàlua, sinceritat i coratge; i Lizzy menysprea Darcy pel seu caràcter orgullós i les mentides vesades per l'abjecte Wickham respecte a la seva avarícia i gelosia. L'observació farà adornar-se a Lizzy que l'incipient amor que sentia per Wickham era errat, i que Darcy amagava un cor generós i noble; i alhora era una persona culta, dotada d'una sòlida formació intel·lectual, un criteri ètic penetrant i una intel·ligència aguda. Un ésser que no accepta cap imposició a la seva voluntat, doncs la independència econòmica li permet desestimar allò que coarti la seva llibertat de criteri, i el seu tarannà li impel·leix a transgredir les normes contraries als impulsos naturals de veritat, autenticitat i sentit de justícia que l'esperonen.
- La percepció sovint no s'equivoca, al contrari, la sensibilitat és una font de coneixement inestimable. Però s'ha de sotmetre a la anàlisi de la raó i l'exercici de la lògica.
- La vida acomodaticia sense més al·licient que el benestar material – el que pot oferir a Darcy la senyoreta de Bourgh- queda allunyada de l'ideari de vida conjugal. Si no hi ha bellesa, comunicació ni alegria, sinó una oferta mercantilista, ens fem esclaus del sentit de l'obediència a les normes i traïm la nostra ànima.

I com a corol·lari, conclouríem que en l'amor i l'elecció de matrimoni la raó no deu ser segrestada per la passió, però que la sensibilitat es una categoria de l'enteniment que ha de ser present quan jutgem i decidim. Aplicant percepció sensible, lògica i raó els sentiments s'obren a la recerca acurada d'un amor venturós que sucumbirà a les delícies d'un matrimoni feliç, compenetrat, igualitari i enriquidor.

LA MANSARDA DE L'ART

“Art i persona. Escoltar a Magritte”

Per Martí Vila i Muniente

L'Art com a teràpia

Quan era petit estava en plena vigència el lema “*Els nens, ver, escoltar i callar*”. Era l'època de “*La letra, con sangre entra*” a les escoles, on un dels càstigs més habituals era escriure cents de vegades la frase “*No hablaré en clase*”. En l'ambient social hi havia la creença força generalitzada de què, per mitjà de pallisses, humiliacions i amenaces en l'educació dels infants s'aconseguia fer-los bones persones. La recomanació “*Una bona bufetada a temps...*” se sentia per tot arreu. Un remei infal·lible per redreçar qualsevol comportament que s'apartés del que es considerava el camí recte.

“*Ver, escoltar i callar*” a casa i “*No hablaré en clase*” a l'escola, va ser així com em vaig tornar mut. No és que no pogués parlar, el que vull dir és que les paraules que em sortien de la boca no eren meves. Havia après a dir el que s'havia de dir i no tenia paraules per expressar el que sentia, el que necessitava, el que pensava, el que desitjava. Patia del pitjor mutisme perquè no era conscient de que m'havia tornat mut.

Mentre tot això passava, The Beatles cantaven “All You Need Is Love”. Quina raó tenien!

Vaig estudiar la carrera de Belles Arts: pintura a l'oli de bodegons, models i paisatges, dibuix al carbonet de figures de guix, geometria, història de l'Art. En mig d'aquest academicisme vaig començar a sentir una estranya atracció per determinats objectes de la vida quotidiana: pinces d'estendre la roba, copes i recipients diversos, serpentes i confeti, cartes de la baralla espanyola, filferros, cotó fluix i fregalls d'alumini, pedres, màscares, ninos, metres plegables de paleta, forquilles d'alpaca,... El venedor, després de veure'm tants dies comprant forquilles i cap cullera em va preguntar amb certa sorna: “Vostè, ¿mai pren sopa?”.

Amb tos aquests elements feia composicions i les fotografiava. No hi havia cap idea preestablerta. D'alguna manera deixava que ells sols s'associessin i dialoguessin. Em deixava portar.

Tot això em feia sentir una alegria especial. Jo no podia saber, encara, que era deguda a que començava a curar-me del meu mutisme. No era conscient de que estava expressant, amb objectes i imatges, allò que no podia expressar amb paraules. Estava convençut, per altra banda, de que estava representant, d'una forma metafòrica, temes generals de la nostra societat. De cap manera sentia que tot allò tenia a veure amb mi.

Al cap d'un temps vaig començar una teràpia psicològica que em va ajudar de veritat. Literalment em va salvar la vida. Allí vaig portar les meves fotos i els objectes que, sense adonar-me'n, s'havien convertit en els meus aliats. Practicant l'exercici d'identificar-me amb ells, vaig descobrir que estava representant realitats de la meua vida de les quals jo n'era totalment ignorant. Fins aleshores no sabia que estava retratant, amb símbols i metàfores, allò que estava ocult a sota de la meua realitat aparent. I que era molt més real. No sabia que estava fent surrealisme.

Aquest home, penjat d'un núvol de cotó, sense tocar de peus a terra, empresonat en un got dels que fem servir per beure orxata o granissat de llimona, era jo! Podia veure a tothom i tothom em podia veure, però estava incomunicat i aïllat. Mai més ben dit, com si estigués en una illa petita i deserta en mig de l'immens oceà, lluny de qualsevol ésser humà.

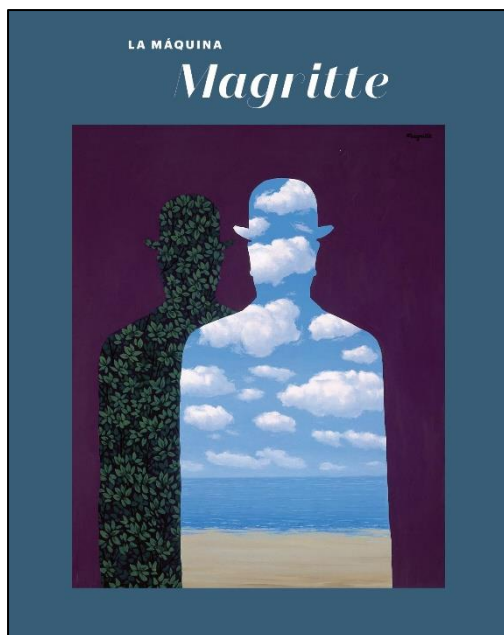
Poc a poc vaig anar percebent que en les meves imatges hi havia la veu, el crit, el plor, d'una part meua que estava desterrada i que em demanava que la rescatés.

Fa uns dies vaig visitar al CaixaForum de Barcelona l'exposició sobre René Magritte (1898-1967), un dels principals pintors i escultors surrealistes. La exposició estava molt ben dissenyada i era molt original, però vaig tenir una sensació ja viscuda en d'altres ocasions semblants: a l'artista se'l presenta embolcallat d'una aura màgica i se'l col·loca com si fos un semideu en una mena Olimp, molt lluny dels altres mortals. L'Art és, sobretot, misteri. Diuen. Un misteri impenetrable que no s'ha de profanar.

Sento que, al promoure aquest estat de coses, s'està dificultant, quan no impedit, la comunicació entre l'artista i l'espectador. Crec que l'autèntic Art toca de prop a la persona, parla d'ella, es dirigeix a ella. En molts llibres i exposicions trobo a faltar referències més directes a la vida personal i social dels artistes i la relació amb la seva obra, de manera que els lectors i espectadors puguem sentir-nos reflectits, companys de vivències, connectats de persona a persona. Potser així podríem sentir que el llenguatge que utilitzen parla també de nosaltres. Un llenguatge que, d'entrada, ens pot resultar enigmàtic i intel·ligible. A mi em va costar bastant entendre les meves pròpies imatges. També està el fet- dificultat afegida- de què determinades imatges ens poden despertar inquietud, angoixa, por. I és comprensible. El llenguatge artístic és directe, no pateix la censura que practica el llenguatge convencional, que evita anomenar realitats que no ens hi caben a l'enteniment. Evitem que hi hagi paraules per referir-se a allò que no estem preparats per afrontar.

Magritte a CaixaForum

Tornem a Magritte. L'exposició duia per títol (gran rètol a l'entrada) "*La Màquina Magritte*". Em va sorprendre. Es justificava aquesta expressió argumentant que l'artista utilitzava símbols que s'anaven repetint al llarg de la seva obra. Aquesta repetició dona peu a que es parli de René Magritte com d'una màquina? Un artista-o qualsevol persona- pot tenir els seus símbols preferits, significatius, i utilitzar-los amb freqüència i no per això actua com una màquina. Per començar, el visitant ja rebia- al meu entendre- un missatge confús.

Submergir-se en una exposició de Magritte pot tenir conseqüències. Estar envoltat per l'energia que desprenen les obres reals, que t'interpel·len, que et parlen descaradament d'allò que és real però no visible, amb un llenguatge i un codi que no controles, i que et poden afectar de formes misterioses... Si vols connectar amb Magritte de tu a tu has d'estar disposat a que et sacsegi l'inesperat.

No us ho creureu, però estava tan tranquil contemplant una de les obres més conegudes en companyia d'altres persones quan, de sobte, el quadre es va posar a parlar:

“Ei! Deixeu de mirar-me amb aquesta cara de babaus i anem per feina! Ja seria hora... Aquí on em veieu soc un missatge, com qui diu un missatge en una ampolla. M'han llençat al mar de d'una illa molt petita i molt llunyana en

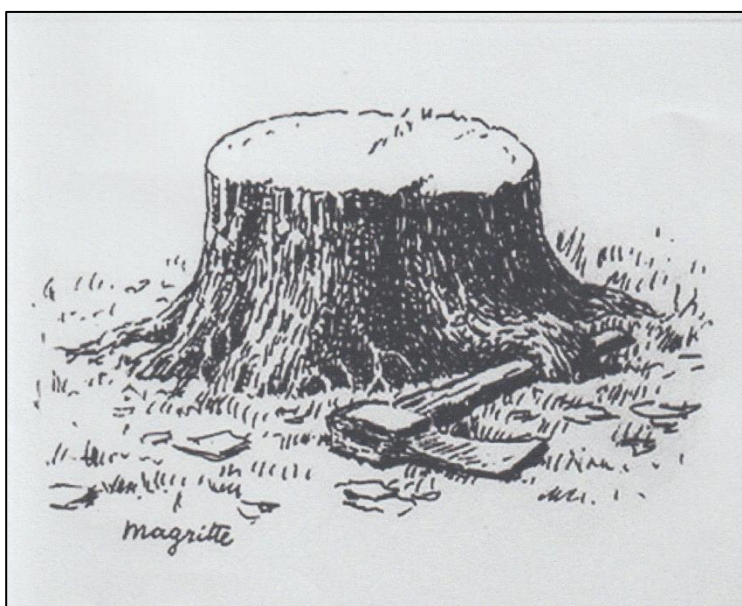
mitjà de l'oceà. És una metàfora, es clar. Voleu obrir l'ampolla? Voleu saber què us he de dir...o no? Perquè ja començo a estar fart de què tothom passi de llarg. Estic cansat de què quasi bé ningú m'escolti, de ser un objecte de culte, de sortir als diaris i a la tele perquè m'han comprat per un grapat de milions en una subhasta a Sotheby's. No vull acabar decorant les parets d'un bar de copes guai ni estampat en tovalloles de platja ni transformat en milers d'objectes de merchandising per a guiris. No vull que m'enterrin amb honors entre les pàgines dels llibres de Història de l'Art. No m'enterreu! Estic viu! L'únic que vull és que em vegeu, que em vegeu de veritat i que m'escolteu!”

Magritte va realitzar als anys 50 diversos dibuixos, pintures i escultures representant un dels seus símbols recurrents. El títol *“The Labors of Alexander”*. Sento que el tema està ben viu i que parla d'una realitat humana que, últimament, s'està manifestant i augmentant de forma preocupant.

Una soca. Una arrel abraça la destrall que ha tallat l'arbre. Un dibuix senzill que ens explica de forma directa i impactant una història complexa.

Un arbre pot agafar-se com una metàfora de la persona. Així ho fem en el llenguatge popular: es parla d'una persona arrelada, que toca de peus a terra, que dona fruits,...

Què o qui pot ser la destrall? Potser els que ens havien d'estimar i educar i van tallar el que podríem arribar a ser per obligar-nos a ser *“com havíem de ser”*. I ho van fer així perquè era l'únic que sabien fer. Ho van fer *“pel nostre propi bé”*, com ho havien fet amb ells. Com s'havia fet sempre.

Si no puc sentir empatia cap a mi mateix, no puc sentir empatia cap a ningú més. Desconnectat de la Humanitat. Desconfiant de tothom. Sol, en una pertita illa deserta en mig de l'oceà. I com a succedani de l'empatia, un munt de normes sobre cortesia i urbanitat.

Hi ha un contacte, però, que evita la soledat absoluta. Tenir un contacte, del tipus que sigui, és fonamental. Ens hi va la vida. L'arbre tallat s'aferra a la destrat perquè la necessita, perquè l'estima. Estem parlant de la família, de l'escola, de persones estimades... El contacte amb la destrat és ambivalent: per una banda, ens permet sobreviure; per altra banda, es la nostra mort.

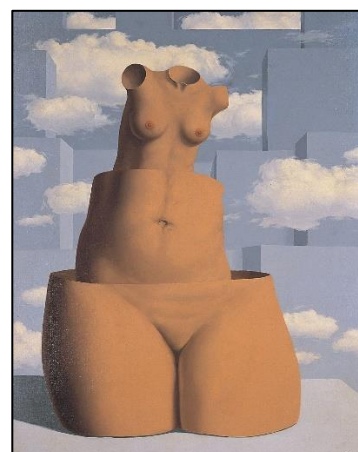
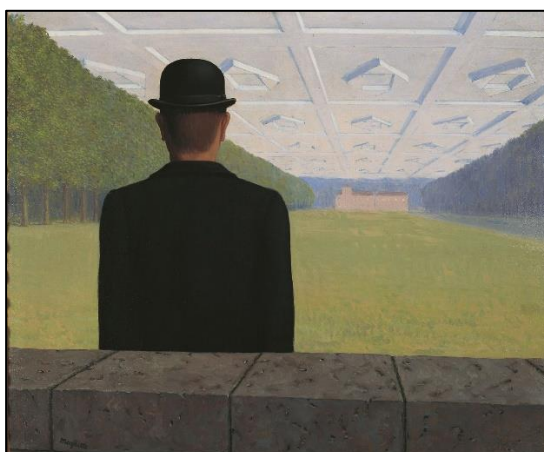
Per a moltes persones aquest tipus de contacte és l'únic que han conegut en la seva vida. L'únic refugi. Aquesta certesa adquirida en una edat en la què no es té ús de raó es pot quedar gravada en el nostre inconscient i exercir una forta influència al llarg de tota la vida.

En l'actualitat, moltes persones ens preguntem: Com es possible que persones desequilibrades, amb tendències sàdiques, sense capacitat d'empatia, arribin als llocs de poder més alts perquè molta gent, normal i corrent, els vota i els admira? Com és possible si, objectivament amb les dades a la mà, aquesta adhesió fervorosa va en contra dels seus interessos? Com és possible si, en els programes de govern o en les pràctiques habituals està el tallar -insisteixo: tallar- drets humans i avenços socials i democràtics que han costat molt de temps, penes i treballs, assolir-los?

Sembla que, en moltes persones, allò de "*Conèixer la història per no repetir-la*" -referit, sobre tot, al tema de les atrocitats comeses pels totalitarismes- no acaba de fer efecte.

Com és possible...? Potser perquè en moltes d'aquestes persones que tenen devoció pel sàtrapa de torn ressona la situació infantil que va retratar Magritte. Abraçats a la destrat que ens talla. Davant la por i l'angoixa, és l'únic refugi segur.

En aquests temps de canvis accelerats que ens depassen, de crisis contínues, d'incerteses inquietants, si volem entendre què està passant, cal escoltar i contrastar l'opinió dels experts en els diferents camps del coneixement humà, però no oblidem, també, **escoltar a Magritte**.

El surrealisme de René Magritte a CaixaForum: "*L'alta Societat*" (1965-1966) (obra escollida pel cartell anunciador de l'exposició) / "*La gran família*" (1963) / "*El gran segle*" (1954) / "*Deliris de grandesa*" (1962). Anells, limitacions i vicis socials del segle XX prenen formes inspirades en la teoria del psicoanàlisis i el paper de l'inconscient.

EL MÓN QUE TENIM

Una ullada al meu voltant

Per Joan Lluís Pérez Francesch

1.- Els excessos del mòbil

El telèfon mòbil ja forma part de la nostra vida quotidiana, fins al punt que ens arribem a estranyar si algú ens diu que no en té. Per a molts de nosaltres parlar pel mòbil és una comoditat més de les moltes que podem gaudir, i ja no li donem importància. En canvi, a determinades zones del planeta, com a l'Àfrica, gràcies al mòbil s'han pogut establir àmplies xarxes de comunicació. Al Congo, per exemple, hi ha 3 milions de mòbils i només 20.000 fixos. A tot Àfrica hi ha 152 milions d'usuaris. A tot el món avui hi ha uns 2.500 milions d'usuaris de telèfons mòbils, dels quals 1.500 es troben en països en vies de desenvolupament. La inversió en mòbils es menys cara i es recupera amb relativa facilitat segons l'ús de les persones amb cobertura d'una antena.

No hi ha un producte a la història de l'electrònica de consum que hagi produït un creixement tan ràpid, i que s'hagi introduït amb tanta facilitat en el mercat. A més les possibilitats de futur sembla que son enormes, des del punt de vista tècnic, tot combinant la telefonia amb fotografies, televisió, missatges multimèdia, internet, etc.. El negoci de la telefonia passa necessàriament pel mòbil.

Ens trobem, per tant, davant un gran invent que ens hauria de fer reflexionar sobre el futur que podem construir gràcies al seu desplegament, més enllà de les qüestions tècniques, o estrictament econòmiques o de mercat. El mòbil, com tots els invents humans, pot provocar conseqüències personals i socials, positives i negatives. El cas del mal ús del mòbil n'és un exemple d'aquestes segones: avui sembla que hi ha una addicció al mòbil, i no tenim un protocol de bona educació i respecte, en els espais públics. Per exemple, el tren - com el de la línia per anar de Granollers a Barcelona- sembla una olla de grills, al mes pur estil de "cadascú per on l'enfila", en ocasions amb autèntiques cridòries, o amb unes sintonies musicals o de vociferacions diverses que no sé si els viatgers hem de suportar, o més ben dit, si entra dins el servei que hem pagat.

Tampoc se'n fa un ús correcte, mesurat, en molts altres espais públics, fins el punt que han de recordar-nos que apaguem el mòbil en cinemes, espectacles o cerimònies religioses. Un cas de dependències de trucades i missatges, és el cas dels joves, carn de canó de despeses familiars innecessàries, gràcies a una publicitat sense control i de gran impacte emocional en els joves i persones no formades.

Hi ha una possible addicció i un mal ús del mòbil, com també passa amb els videojocs, els xats, etc. Com que són fenòmens relativament nous, cal que els anem introduint dins la nostra vida, fins i tot dins la nostra cultura, sense dependències sinó des de la llibertat personal. Ara bé, quan la vida social, a més de la familiar o personal, es veu marcada per la dependència del mòbil i altres aparells, és quan cal actuar i posar-hi normes, pautes de comportament, horaris i límits. Estem davant d'un problema que es de fet només parcialment nou. Es nou pel que fa a les manifestacions o els símptomes. Les causes son les de sempre: el mal ús dels invents produïts per l'home, o dit en termes literaris "de progrés contra l'home". Cal, per tant, regular l'ús del mòbil en els espais públics per a que generi benestar individual i social, enlloc del malestar. Cal també educar per saber integrar aquests nous invents en la nostra cultura en termes de normalitat ús, és a dir amb llibertat i responsabilitat pròpies de persones madures. En un altre cas, ens trobarem amb "molt soroll per no res".

2.- Per què, de vegades, les màquines no funcionen?

Us voldria transmetre una preocupació que tinc. Es resumiria en l'expressió, per què, de vegades, les màquines no funcionen? Ja sé que plantejat així, d'entrada pot semblar una obvietat. Les màquines funcionen fins que deixen de funcionar. Sí, és veritat. Però a mi el que em fa pensar és que cada cop estem tots plegats més pendents de les màquines. Les domèstiques i les de la nostra feina. Depenem tant de les màquines que quan alguna no funciona ens quedem aturats, com perplexos. Es com si no ho tinguéssim del tot assumit.

El rentaplats, la televisió, l'ordinador, el cotxe, tot funciona a la perfecció. I un dia, plas!, deixen de funcionar. Nosaltres, diem que som usuaris, que no en sabem d'arreglar tants aparells... Aleshores apareixen els tècnics, en els que tenim una fe cega, els hi demanem que facin el que sigui per tal de no suportar més aquesta situació que ens deixa inoperants.

En un llibre de text del meu fill hi ha un poema sobre l'ordinador, de Joana Raspall, que al meu parer té molta gràcia i que us ofereixo a continuació.

Un xicot espavilat
Discuteix amb la pantalla:

- El dibuix que he començat
no m'explico per què falla!
He llegit "El gat amb botes"
i en vull fer la il·lustració.

Les tecles em fallen totes,
no sé per quina raó.

El dit quasi se m'enrampa
De tant de fer clic i clic.
Ordinador! Si em fas trampa
hem acabat! Ves què et dic.

- Xicot, rumia, rumia
I no me'n culpis a mi!
Si és per fer un gat com podria
obeir-te el "ratolí"?

Joana Raspall

3.- La "ciutat difusa", el poble i el país

La majoria de nosaltres vivim en un habitat que s'ha anomenat "la ciutat difusa". Això vol dir que la dicotomia entre la ciutat i el camp, que ha estat un dels conceptes que ha fornit la nostra cultura s'està esvantint. Moltes persones pretenen viure al camp amb totes les "comoditats" de la ciutat i consideren que el progrés consisteix en urbanitzar al màxim tot el camp possible. La ciutat sembla ser l'indret propi de la modernitat, i com a tal cal exportar-la al camp.

Però al nostre entorn ens trobem sovint amb situacions caòtiques i desordenades. Això passa quan els pobles de les nostres contrades estan abandonant de manera irreversible els lligams amb el camp i la producció agrària, per convertir-se en centres industrials, de serveis i especialment en indrets on col·locar la màxima quantitat d'habitatges possibles, en un ritme frenètic que destrueix progressivament els paratges naturals.

El concepte de “ciutat difusa”, el podem observar a la Barcelona metropolitana, que existeix malgrat les dificultats per definir-la jurídicament, i ens arriba cada vegada amb més força al Vallès Oriental. Així, una part important del nostre país desapareix definitivament en benefici de la construcció compulsiva i abusiva. Ens trobem a les nostres contrades amb una construcció difusa, perquè augmenta l'edificació i els efectes dels plans urbanístics, però no ho fan amb la mateixa intensitat els serveis socials, els transports públics, el sentiment de comunitat, ni el civisme (dels ciutadans i dels poders públics), ni, per tant, el benestar general. Un exemple: sovint és fan primer les zones industrials i els camions de gran tonatge dificulten la circulació per carreteres estretes; un cop produït el caos, aleshores es construeixen les carreteres adients, amb un espai adequat. Al nostre voltant el camió augmenta el perill de la conducció fins a límits intolerables. La imprevisió i la manca de resposta útil i a temps per part dels poders públics és una tendència generalitzada a la qual sembla que els ciutadans ens hem d'acostumar.

Font: SAMIR AWAD NÚÑEZ: “La ciutat difusa”. Internet. 2 octubre, 2013.

En altres casos, els poders públics no generen una obra civilitzadora, ordenadora, racionalitzadora, per tal de convertir el caos en un ordre cívic, al servei de la comunitat. Hi ha casos, a més, que l'actuació dels poders públics és a més antiestètica, com ara urbanitzacions que no deixen veure edificis històrics, rotondes convertides en una mena d'andròmines, o arrencades massives d'arbres del carrer. Actuacions com aquestes mostren la falta de sensibilitat dels responsables polítics per la idea de civisme, perquè a parer meu no es tracta de fer parcs públics, carrers, rotondes, elaborar plans urbanístics complexos o senyalitzar la direcció de la circulació de vehicles, i prou. Cal fer-ho bé, amb criteri i amb una mínima estètica, amb respecte al medi ambient, i especialment amb respecte a les persones. La ciutat difusa en la que ens trobem, conté un germen perillós, i és que en nom del progrés i del benestar es pot destruir no tan sols el medi ambient, sinó també el poble o el país del qual formem part.

4.- La destrucció del medi ambient.

A Catalunya tenim un medi ambient força millorable. Els estudiosos consideren que l'excés de construcció per tot arreu esdevé un problema. La superfície urbanitzada, amb residències i infraestructures, ha crescut sis vegades més que la població els darrers deu anys. Tot plegat ha comportat canvis importants en les condicions de vida i greus conseqüències mediambientals, entre les que destaquen l'augment de la contaminació, la utilització del sol en zones de legalitat sempre revisable, la creació d'una barrera prop de la costa, l'alt grau de pavimentació, etc. El mateix Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya ha llançat l'alarma d'aquesta situació.

Ara bé, mentre unes dependències polítiques i administratives se'n preocupen d'uns aspectes, d'altres fomenten tot el contrari, sense que hi hagi una actuació coordinada, amb independència del color polític. Per exemple, mentre interessa vendre cotxes, com a símptoma de bonança econòmica, ens trobem també amb les greus conseqüències que el seu excés té per a la pol·lució mediambiental. Especialment l'àrea de la conurbació de Barcelona presenta unes característiques difícils, la qual cosa ha obligat al Govern de la Generalitat a aprovar un Decret per tal d'impulsar un pla de descontaminació.

D'altra banda, el cas dels purins, en l'àmbit agrari, presenta una situació alarmant. I també és preocupant la dependència cada cop més gran del consum elèctric. En canvi, tot s'ha de dir, ha millorat la qualitat de les aigües residuals, atès que s'han multiplicat les depuradores, i els boscos no es troben tan malament com fa uns anys, si més no de mitjana.

Però voldria insistir en la destrucció progressiva del paisatge natural que s'està portant a terme i en l'augment dels usos urbanístics del sol urbà o urbanitzable, amb la pretensió de remodelar d'arrel els nostres pobles i convertir-los en ciutats. En aquest context, s'ha instal·lat el discurs d'allò políticament correcte i l'expressió clau, gairebé sagrada és el "creixement o desenvolupament sostenible". Així, sembla que l'objectiu final es aconseguir una mena de ciutat difusa, que s'estengui com una taca d'oli per tot el territori, com si no hi hagués límits a la força constructora, com si no hi hagués res més que la ciutat, perquè els pobles aspiren a ser ciutats. A més, augmenta la construcció però no sempre ho fan paral·lelament els serveis socials ni el benestar general que en derivaria d'una socialització humana, i la mobilitat es fa cada vegada més necessària però difícil, els cotxes creixen sense aturador, les carreteres ho envaeixen tot, però el desenvolupament de la idea de comunitat no té lloc amb la mateixa intensitat. El camió com a opció de transport de mercaderies augmenta el perill de la conducció fins a límits intolerables.

Aleshores, Catalunya s'omple de cases i el més greu és que n'hi ha algunes que no tenen cap connexió amb el fet de viure, ja que son ocupades pocs dies l'any, o son considerades un objecte d'inversió. Tenim un paisatge malmès per obres continues i per poders públics que no tenen més remei que cercar un finançament suficient en el fet de la construcció, aspecte que es presenta sovint com un mal menor o inevitable, com si no fos producte d'un *statu quo* amb els corresponents interessos econòmics i polítics de fons. Com he dit en altres ocasions, l'actual model de vida –que ens han creat– basat en el binomi cotxe-casa, per a fer carreteres s'hauria de revisar, tant per motius mediambientals com socials. En el rerefons del model urbanístic hi ha una concepció política i social, ja que com és obvi, una opció en aquest tema no es neutra. La renovació massiva dels nostres pobles n'és un exemple de la càrrega ideològica que té qualsevol actuació en el territori, com tot el que fem en aquesta vida. I els canvis constants propiciats encara que en ocasions son sostenibles i fan moure l'economia ens destrueixen el paisatge, ens provoquen una degradació de l'entorn, i ens instal·len en un "progrés decadent". Per això, m'agradaria dir, per acabar, que no sé si paga la pena tanta moguda, per ser els més rics del cementiri.

Joan Lluís Pérez Francesch

EL MÓN QUE TENIM

Els Drets Humans, la política i la guerra

Per Albert Llorca Arimany

El que teníem pensat fer, més enllà del la situació generada actualment per la guerra d'Ucraïna, era esperar el curs vinent, el 2022-2023, en el que es complirà el 75 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, tres després del desastre europeu de la Segona gran Guerra (1939-1945). Però, malauradament, els esdeveniments no esperen i manen, marcant la nostra ruta; de manera que en fem referència, pel que representa per nosaltres.

De fet, ja en aquesta revista *Calidoscopi* en els darrers temps hem estat sensibilitzats amb aquest tema: des de l'hivern de 2017 (nº 41 de la revista), fins avui mateix. En els números 43 al 45 de l'esmentada revista, en dates de l'hivern del 2018 fins el hivern del 2019, aparegueren tant en els “*editorials*” com en articles signats, estudis relatius als drets humans dins d'Europa; com és el cas de l'editorial “*Serveix la UE d'alguna cosa?*”, on es feia revisió de les Repúbliques Bàltiques en territori rus, o la vigència de la UE en determinats estats europeus, geogràficament parlant, o a la seva obertura a la resta del món; i també, de les pàgines 27 a la 32 del mateix número, on es vinculava el civisme, la cura humana, el diàleg i la vida política, en articles de Joan Lluís Pérez Francesch, Albert Llorca i Sergi Mas.

El que reclamava –i reclama- l'actuació humana en la situació actual, creiem, és la compaginació de drets bàsics -dits humans- per donar sortida a les necessitats humanes fonamentals de tots, amb un diàleg o negociació sempre difícil (però necessària) per tirar endavant la vida de moltes persones de llocs, ètnies, confessions religioses, maneres de fer i formes de pensar diferents. Alguns pensadors parlen de l'actitud de la no violència, altres de la institucionalització del perdó en societats laiques, de l'esperança, del “conatus” cívica i cultural, on la igualtat, la tolerància, la fraternitat o el “despertar” autenticador promocionin l'acostament de gents de grups diferents.

Ucraïna apareix, als ulls europeus -no russos-, com un nen petit sotmès al mató (Rússia) de torn que li fa “bulling” al pati de l'escola²⁰, en els termes de supremacisme i culpabilització per no se sap què. Es així? En bona part sembla que sí; però cal també tenir present les misèries -i no precisament econòmiques- dels qui governen Rússia; i cal recordar la ruta en part depredadora de la OTAN (Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord) des de la seva creació al 1949, i sobre tot des de 1989 (caiguda del mur de Berlín). En tot cas, Ucraïna és presentada per l'estat rus com una col·laboradora desobedient (aquí, brolla la vessant cultural, religiosa i política a la fi) que mereix càstig: per això no es parla de “guerra”, sinó “d'operació especial”, com si fos un afer intern, actitud, d'altra banda, pròpia de les autocràcies. Vaja!, fent bo allò de “com es meva, la mato”. Això és avís per a navegants en altres estats!

No hi ha dubte que l'ambient internacional propicia aquesta situació: la ultradreta i el populisme internacional, la figura de Donald Trump (ara sembla que començada a periclitat), la posició de l'estat hongarès a la mateixa Europa,... a la qual cosa cal afegir les invectives repetides per a la població de la malignitat nazi a Ucraïna per part de Vladimir Putin, entre altres “perles” esgrimides pel mandatari-tsar.

²⁰ Hi ha un article recent sobre la guerra que l'estat rus ha iniciat a Ucraïna que va en aquesta direcció: “El mundo es un patio de colegio”, de John Carlin (La Vanguardia, 15 de maig de 2022).

Certament la destrucció a la que assistim indica un mena de guerra cultural-religiosa, on les tesis del Papa Francisco de la “cultura de l'encontre” difícilment hi tenen cabuda; més aviat, dóna la impressió que revivim maneres semblants del “nacional-catolicisme” de l'Espanya fosca: el patriarca Kyril de l'església ortodoxa de Moscou és amic, i incondicional seguidor del líder Vladimir Putin, i el defineix com a element d'unitat dels pobles de Rússia. I així, la “cultura war” (cultura bèl·lica) que denuncia el Papa marca el camí perillós d'una guerra eixamplada i aprofundida amb armes nuclears; cosa que no és, per desgràcia, menyspreable si adoptem els visos psicològics dels mandatari rus, del que no fàcilment brollarà l'empenta per iniciar un diàleg de veritat amb les autoritat ucraïneses.

En conjunt, ens atrevim a repetir la idea que els Drets Humans -i la Declaració Universal a la que ens acollim- són, fonamentalment, comunitaris, i depenen, en darrera instància, del model polític-ideològic que domini. Hi tornarem sobre la qüestió! Com diu el teòleg Joan Morera: “Hi ha nombroses estratègies i experiències històriques de no violència aplicada contra invasions i cops d'estat. Eduquem-hi ja ara! Apostem per una solució dialogada. No es pot aturar un incendi amb més foc, cal un canvi de regles. No a la guerra! La pau és el camí”²¹.

I res més adient que un fotograma del gran cineasta Ingmar Bergman (“Persona”,1966) per inspirar la recreació que fa la Sara Fernández Puerto de l'enyorament d'un nen exiliat per la guerra d'Ucraïna, al que han arrabassat part de la seva infantesa, i el dol d'una mare que lluita pel seu país.

Se fort! No deturis la vida!

Els entrebancs han ensorrat la proximitat que ens unia en cercle d'amor i confidències. No puc apropar-me més enllà d'una pantalla de Skype, on una imatge pixelada, sovint borrosa i espasmòdicament deturada, ens apropa uns instants fugissers. Minuts succints que voldrien oferir-te el consol de mare que endevino als teus ulls i cerquen amb ansietat els dits de la teva mà d'infant.

La guerra, maleïda lacra de desori, impossibilita el tacte de nostres cossos en estremidora distància física. Com a mare, se que t'enfonses de vegades en un pou de desorientació i demanes ajuda. No soc al teu costat per oferir-te el salvavides dels meus braços, però si per acostar-te amb la veu un flotador que t'alliberi de l'angoixa.

Se conscient que per ara no pots viure la vida que desitges, però un mica d'aire, una cabussada d'estima et reportarà l'oxigen que allibera de l'ofegament induït per les cruels circumstàncies que ens separen: llum de sol, reverberar de lluna, mirallejar d'estels en dies grisos de calamarsades que colpegen enfurismades la ment dolorida de records ingrats, de projectes deixats de banda, de renunciïes recurrents,

Tot i les absurdes condicions de la guerra, de la destrucció sistemàtica de l'entorn amable en el que vas venir a la vida i vas créixer, pensa que sóc feliç de saber-te allunyat del perill, de la gana, de les privacions a les que cap persona mai deuria renunciar, doncs són drets fonamentals amb els que el planeta terra ens dota de naixement, i que ens arrabassen la iniquitat de l'avarícia o el menyspreu de la supèrbia.

Ucraïna resisteix, la resiliència ens esperona. I darrera aquesta pantalla, freda al tacte, monocroma de vida, t'encoratjo. Viu i procura ablanir la pena! La teva felicitat, la teva seguretat són les fonts que m'exhorten en la lluita i assuaveixen la distància de l'exili del teu cos, ara, i només breument, allunyat del caliu dels meus petons de mare.

Sara Fernández Puerto

²¹ “Ucraïna, un context històric”. Març de 2022. Joan Morera

PERSONES EMBLEMÀTIQUES

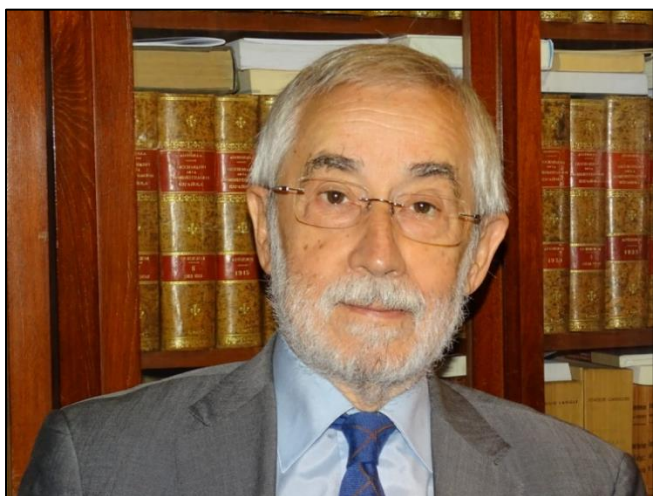
Xavier Puigdollers i Noblom

Reconeixement Mounier 2022

Vida i Actuacions

Xavier Puigdollers i Noblom va néixer l'any 1951 a Barcelona. Llicenciat en Dret i Doctor per la Universitat de Barcelona, és advocat de professió i professor de dret civil a la Universitat Abat Oliba. La seva profunda fe catòlica el va impulsar des de molt jove a lluitar en favor dels desheretats i de les persones social i emocionalment més febles. Actualment participa en la secció d'Infància i Joves del Col·legi d'Advocats de Barcelona i presideix l'Associació d'Amics i Devots de Sant Raimon Penyaforat, patró dels advocats.

Sempre ha estat molt vinculat a entitats socials i, des del 1977, presideix la fundació 'La Tutela', l'organització més important i més antiga de Catalunya dedicada a la custòdia legal de discapacitats psíquics. També presideix la comissió de Benestar Social de UDC i fou director de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència de la Generalitat.

ACTIVITAT PROFESSIONAL

- Advocat col·legiat al Col·legi de Barcelona (1975), dedicat preferentment a temes de Dret de la persona (Menors, Capacitat i Família), Responsabilitat Civil i Entitats sense ànim de lucre.
- Assessor d'entitats dedicades a atendre a persones amb discapacitat i les seves famílies
- Assessor jurídic d'escoles i entitats dedicades a l'educació i protecció de la infància i les persones amb discapacitats.

ACTIVITAT DOCENT

- Professor de Dret Civil i Dret Eclesiàstic de l'Estat de la Universitat Abat Oliba.
- Professor de Dret a la Universitat Autònoma de Barcelona
- Membre de l'Institut de Dret Europeu de la UAB
- Membre de la Càtedra Pau, Justícia i Diàleg Intercultural

ACTIVITAT EN ENTITATS ACADÈMIQUES, SOCIALS I PROFESSIONALS

- President de la Comissió de Drets de les persones amb Discapacitat de l'ICAB
- Vocal de la Junta Directiva de Justícia i Pau (Coordinador de l'Eix de Drets Humans)
- President de l'Associació d'Amics i Devots de Sant Raimon de Penyaforat.

ENTITATS ACADÈMIQUES, PROFESSIONALS, SOCIALS I DE L'ADMINISTRACIÓ EN LES QUE HA COL·LABORAT

- Director general d'Afers Religiosos de la Generalitat de Catalunya.
- Director general d'Atenció a la Infància i l'Adolescència de la Generalitat de Catalunya.
- Secretari del Col·legi d'Advocats de Barcelona.
- President de Tribuna d'Advocats de Catalunya.
- Secretari de la Fundació Sant Raimon de Penyafort.
- Secretari d'Estudis de Dret. Internacional de la Creu Roja de Catalunya.
- Membre del Consell Directiu de Càritas de Barcelona.
- President de la Fundació catalana tutelar de discapacitats psíquics, La Tutela.
- President de l'Associació Tuteles sense Fronteres.
- Vocal de la Fundació Escolàpies

CONDECORACIONS I DISTINCIONS

- Creu de San Raimon de Penyafort (atorgada pel Ministeri de Justícia)
- Medalla del Col·legi d'Advocats de Barcelona per la seva aportació en defensa dels drets dels infants
- Premi Valors del Consell de Col·legis d'Advocats de Catalunya en reconeixement a la seva trajectòria vital i professional
- Reconeixement Emmanuel Mounier 2022 de l'Institut Emmanuel Mounier de Catalunya i la Facultat de Filosofia de Catalunya per la seva dedicació a l'ajuda als altres i a la promoció dels drets de la infància i l'adolescència

Mèrits valorats per l'Institut Emmanuel de Catalunya

- Fidelitat a un pensament humanista sempre coherent amb la praxis d'una actitud humana generosa i molt afable amb els més dèbils
- Encomiables qualitats humanes desplegades en la seva trajectòria com a jurista
- Aferrissada defensa dels dret de la persona i de la seva dignitat, en especial dels infants i dels discapacitats
- Esforç constant en proveir de recursos materials i espirituals a les persones vulnerables

Crònica del Reconeixement Mounier 2022

El dijous, dia 19 de maig de 2022, el Sr. Xavier Puigdollers i Noblom fou nomenat *Reconeixement Mounier 2022* per l'Institut Emmanuel Mounier de Catalunya i la Facultat de Filosofia de Catalunya. L'acte, molt entranyable, es va dur a terme a la Sala d'Actes de l'esmentada Facultat de Filosofia, ubicada a l'edifici històric del carrer Diputació de Barcelona, nº 231.

L'acte fou presidit per diversos membres de l'Institut Emmanuel Mounier i un acreditat representant de la facultat de Filosofia. Participaren el Dr. Albert Llorca (president del IEMC), el Dr. Jaume Aymar (en representació del Degà de la Facultat de Filosofia), el Dr. Joan Lluís Pérez Francesch (vicepresident del IEMC) en qualitat de presentador del l'acte, i la Sra. Sara Fernández i el Sr. Nicolás Saiz (membres integrants del IEM) que van, respectivament, obrir i clausurar l'acte en oficialitzar la lectura de l'atorgament del guardó i fer entrega del mateix al Dr. Xavier Puigdollers.

L'acte s'inicià amb la lectura d'entrega del guardó del Reconeixement Mounier 2022 a Xavier Puigdollers per part de la Sra. Sara Fernández, lectura a la qual seguí un breu comentari del President del IEMC encomiant la labor de jurista, humanista i defensor del desvalguts de la persona homenatgeda; actitud present en tota la seva trajectòria vital i laboral. A continuació, el ex-degà de la facultat, Dr. Aymar, i el vicepresident del IEMC realçaren ambdós el tarannà humanitari i compromès d'en Xavier Puigdollers, com a advocat, i en tant que persona responsable dels Afers Religiosos de la Generalitat de Catalunya, d'entre moltes altres funcions. Fets que han destacat a Xavier Puigdollers com un prestigiós i elogiats impulsor i benefactor de causes nobles.

Declarava en Joan Lluís Pérez Francesch:

“Per damunt de tot és un advocat, d'aquells advocats humanistes, que per ofici i vocació es dediquen a ajudar els altres. Un advocat de veritat, dedicat a la defensa de persones febles i vulnerables, especialment infants i discapacitats. Com es pot veure en el seu currículum, la seva vida sempre ha estat guiada per aquesta vocació. Per això podem dir que és també un gran humanista, preocupat per la condició humana en tota la integritat de l'expressió. Una condició humana lligada a la transcendència, això és, als altres, i per damunt de tot a la concreció d'uns valors espirituals i cristians. En Xavier és, en conseqüència, un home que al llarg de la seva vida ens mostra el personalisme comunitari: una feina constant per tal que el desenvolupament de la persona humana s'insereixi en una millora de la comunitat i finalment del país”.

A la fi, li fou entregat el guardó, que més que un premi és un reconeixement a la trajectòria activa i intel·lectual, prolongada en el temps, del guardonat.

Posteriorment a l'entrega de la placa commemorativa per part del Sr. Nicolás Saiz, clausuraren l'acte unes paraules d'agraïment del Dr. Xavier Puigdollers, on destacà la presència de la família en la seva feina, encoratjant-lo i donant-li suport, tot i les renunciïes i absències que la seva tasca comportava per a ella, i el valor del compromís amb els més necessitats, especialment els infants i els discapacitats, així com la sintonia indiscutible que el personalisme filosòfic d'Emmanuel Mounier ha tingut en la seva actuació professional i lectiva.

Felicitats sinceres al Dr. Xavier Puigdollers i Noblom!

Barcelona, 20 de maig de 2022.

ACTIVITATS REALITZADES PER L' INSTITUT EMMANUEL MOUNIER DE CATALUNYA (IEMC)

- **16 de desembre de 2021.** Celebració del "20^è Aniversari de l'Institut Emmanuel Mounier de Catalunya" i "Dinar de Nadal". L'acte commemoratiu es celebrà a la Facultat de Filosofia de Catalunya de la URL (Diputació, 231). Va comptar amb la intervenció el Dr. Jaume Aymar, i l'assistència de persones diverses compromeses amb la filosofia del nostre país. Com no era permès cap piscolabis a causa de mesures restrictives per la Covid, es traslladà a aquest dia el tradicional dinar de Nadal, obert a totes les persones que van voler participar-hi.
- **20 de gener de 2022.** Presentació del llibre de Josep Lluís Vázquez: *Simone Weil y los crucificados de la tierra*, en el marc de l'Aula Mounier per Bonaventura Pedemonte i Albert Llorca.
- **20 de gener de 2022.** Lectura del Reconeixement Mounier 2022, en el marc de l'Aula Mounier. La persona designada enguany per l' IEMC i la Facultat de Filosofia de Catalunya va ser el Dr. Xavier Puigdollers, nomenat per la seva llarga trajectòria en l'àmbit del dret dels infants.

- 19 de maig de 2022. Cerimònia, a la solemne Aula Magna de la Facultat de Filosofia de Catalunya, de l'atorgament del Reconeixement Mounier 2022 al Dr. Xavier Puigdollers. A continuació, el Dr. Joan Lluís Pérez va oferir una conferència sota el títol "L'encontre amb l'altre i les virtuts polítiques".
- 14 de juny de 2022. Assemblea general de l'Institut Emmanuel de Catalunya (IEMC). Es procedeix a la renovació de la Junta Directiva del IEMC i al nomenament del Sr. Joan Lluís Pérez Francesch com a nou President. La Sra. Esperanza Puig-Pey continua com a Secretaria.

Presidents del IEMC:

2001-2015. Josep Lluís Vázquez Borau (esquerre)

2015-2022. Albert Llorca Arimany (dreta)

2022-.... Joan Lluís Pérez Francesch (centre)

Altres càrrecs	
Càrrec	Nom i cognoms
Vicepresident	Albert Llorca Arimany
Càrrec	Nom i cognoms
President d'honor	José Luis Vázquez Borau
Càrrec	Nom i cognoms
Tresorer	Nicolás Saiz Gómez
Càrrec	Nom i cognoms
Coordinadora de gestió	Sara Fernández Puerto
Càrrec	Nom i cognoms
Vocal	Tura Pedemonte
Càrrec	Nom i cognoms
Vocal	Martí Vila

- **Aula Mounier 2021-2022** (Sala Sant Jordi de la Facultat de Filosofia de Catalunya). Tema general del curs: ***"La dificultat de re-conèixer l'altre"***
 - * 29 de setembre de 2021. Sessió Inaugural. conferència-homenatge dedicada a la persona d'Arcadi Oliveres, a càrrec del Dr. Albert Recio, prèvia presentació del director del IEMC, Dr. Albert Llorca.
 - * 21 d'octubre de 2021. Ponència a càrrec del Dr. Sergi Mas :***"Conseqüències, límits i febleses de d'il·lustració europea"***, a càrrec del Sergi Mas.
 - * 20 de gener de 2022. Ponència a càrrec del Dr. Josep Lluís Vázquez: ***"Una mirada a un passat recent"***.
 - * 24 de març de 2022. Prevista, però anul·lada, la ponència a càrrec dels Drs. J.Mª Viedma i Salvador Jové: ***"L'èxit econòmic i els deutes humans: com ha d'ésser l'economia després del coronavirus"***.
 - * 28 d'abril de 2022. Ponència a càrrec de Mònica Sumoy: ***"Els fills que sostenen la vida. Representacions de la cultura de la cura en el cinema"***.
 - * 19 de maig de 2022. Ponència a càrrec del Dr. Joan Lluís Pérez Francesch: ***"L'encontre amb l'altre i les virtuts polítiques"***. Feta com a colofó de l'entrega del Reconeixement Mounier 2022 al Dr. Xavier Puigdollers.
- Anul·lat el **Seminari del IEMC a Cristianisme i Justícia**. Tema del curs 2021-22: ***"La institucionalització de les necessitats de la persona en el segle XXI"***.

Xerrades al voltant del llibre d'en Josep Lluís Vázquez Borau: *Simone Weil y los crucificados de la tierra*. Ed. Digital Reasons. Col. Camino de Damasco, 11. Madrid 2021. 20 de gener.

Per Bonaventura Pedemonte i Albert Llorca Arimany

“Una mirada a un passat recent deshumanitzat, segons Simone Weil”. Per Josep Lluís Vázquez Borau.

“La filósofa francesa Simone Weil, judía, revolucionaria, heterodoxa, apasionada, radical, estuvo al lado de los más desfavorecidos en las fábricas, en las huelgas, en las guerras, en el exilio, en la adversidad y hasta en la muerte. Estamos ante una de las grandes místicas judías de la modernidad junto a Edith Stein o Etty Hillesum. Como ella misma afirma: su vocación es «ser cristiana fuera de la Iglesia». «Yo no soy católica, aunque nada católico, nada cristiano me haya parecido nunca ajeno” (Contraportada)

Primer de tot, hem de donar les gràcies al Josep Lluís per la seva decisió en designar-nos com a comentaristes en la presentació del seu llibre (Tura Pedemonte i Albert Llorca)

Breu referència del llibre “*Simone Weil y los crucificados de la tierra*”, de Josep Lluís Vázquez Borau, per Albert Llorca

En la presentació del llibre, l'autor se centrà en remarcar la barbàrie col·lectiva duta a terme a la primera i segona guerra europea, l'holocaust i els 70 milions de morts que es produïren.

Simone Weil morí l'any 1943 i establí que El poema de la Ilíada d'Homer marca el “camí de la força”, i és un advertiment del perill humà de les lleis de Vichy en travessar la natura i la societat, en la mesura que aquest domini de la força és amenaçador i comporta violència sistemàtica. Weil conclou que no es pot eradicar la força; però que la compassió és imprescindible.

D'altra banda, al 1942 havia rebut l'encàrrec per part del govern francès en l'exili de redactar el que ella pensa que són els deures de l'ésser humà, començant per enumerar les necessitats de l'ànima, i entenent que els drets són les avantatges que una societat necessita per mantenir-se i viure amb coherència. Simone Weil s'adona de què l'honor i el respecte són aliments necessaris per a l'ànima humana; i per damunt d'ells hi troba la Veritat, per la qual cosa desconfia dels partits polítics (entossudits en conquerir el poder representatiu i executiu), dels que dirà que haurien de desaparèixer com a tals.

En el tema del treball, que és per ella bàsic, crítica durament el capitalisme, perquè entén que a la fàbrica no hi ha espai per a la reflexió. Per Weil, el treball és un element cabdal de la vida espiritual: és un lloc de santedat.

Què hom pot destacar d'aquesta obra?

En primer lloc, cal dir que al mes de març de 2021 es va fer una presentació “on line”, en la que es destacaven tres trets de l'obra: que era una biografia intel·lectual i activista de Simone Weil, on es

definien algunes idees filosòfiques de la pensadora: la fonamentació del dret, en parlar de les necessitats de l'ànima, el rebuig de la mentalitat depredadora humana, la bellesa de natura i l'abast del cristianisme en la vida de la gent.

Què afirmarem avui? El llibre de Vázquez Borau accentua el que l'autor assenyala com idees bàsiques del pensament de Simone Weil: considerar que la Modernitat Il·lustrada fou un fracàs, que cal potenciar l'arrelament (l'enracinament", diu la filosofa) de la persona com un enaltiment de la seva singularitat i la dels Drets Humans que caloregen els deures sorgits en cadascú; i alhora fer front a la desconfiança que generen els polítics (amb els qui tingué que tractar tota la seva vida), el rebuig de la idolatria i, en general, de la ciència, del poder, la "pesadesa" humana i del domini del diner.

Així mateix, també es fa esmena de que Simone Weil, d'una elevada sensibilitat en tots els àmbits, visqué a fons el cristianisme, tot i que no cregué gaire en la institució eclesiàstica (l'Església Catòlica); no s'ha d'oblidar que Simone Weil fou una conversa, d'una educació exquisida en el agnosticisme, tot i que la seva fe fou de gran envergadura i arrelà allà on semblava difícil.

Per últim, destacarem que Simone Weil albira una civilització diferent a la coneguda fins aleshores: declara que el Déu de la seva vivència "espera" l'home i la seva llibertat, i que la creació (el món creat per Déu) es "descreació" (actitud humana que actua sobre la creació); així interpreta la Weil la "revelació": com la "kenosi" (la renúncia de Déu a exercir el seu poder) o autosacrifici en pro de la gràcia de l'humà. I és la "gravetat" la llei de la necessitat natural que "pesa" en l'existència humana. I en aquesta teologia nova, Simone Weil entendrà l'oració com una tasca: la que aproxima l'home a la veritat de Déu.

Les conclusions

Simone Weil tingué en Carles Péguy y en Mounier dos dels seus precedents, amb els que compartia el rebuig al "totalitarisme" com a símptoma del regne equivocat institucional, el domini del diner, la sensibilitat socialista, la constatació de la "gravetat" en la condició humana, el pes de l'encarnació en ella i l'espera en Déu. L'opinió d'especialistes actuals, com González Faus, Josep Otón, Carmen Herrando o Teresa Forcades avalen la sinergia de les reflexions que Simone Weil amb el personalisme, vinculant-la a la seva causa.

Finalment, destacar que la vàlua del llibre de Josep Lluís Vázquez és la seva capacitat per reflectir l'apropament de Simone Weil a la Veritat, base d'actuació d'una activista que volia, per damunt de tot, aprofundir en l'apropament d'aquesta veritat en l'ésser humà per fer-lo millor com a persona.

El Dr. Josep Lluís Pérez Francesc obre l'acte de presentació del llibre "Simone Weil y los crucificados de la tierra", en presència del Dr. Josep Lluís Vázquez Borau (autor de l'obra), i els ponents de l'acte: Dr. Bonaventura Pedemonte i Dr. Albert Llorca.

Una aproximació a la figura de Simone Weil a partir del llibre “*Simone Weil y los crucificados de la tierra*”, de Josep Lluís Vázquez Borau, per Bonaventura Pedemonte

El propassat 20 de gener vaig tenir la satisfacció de presentar amb l'Albert Llorca i el Josep Lluís Pérez Francesc la darrera obra de Josep Lluís Vázquez Borau sobre la figura suggestiva de Simone Weil. Vázquez Borau la titulava “*Simone Weil y los crucificados de la tierra*”. Així donava continuïtat dins de la col·lecció Camino de Damasco de l'editorial “Digital Reasons” a altres dues obres que havia presentat abans: “*Charles de Foucault*” i “*Etty Hillesum, una mística en el horror nazi*”.

El comú denominador dels tres personatges és la seva recerca de Déu entre els desnonats d'aquest món: un Déu que és també un marginat, un desnonat, un crucificat. Charles de Foucault el va cercar entre els tuaregs en la solitud de Tamanrasset, Etty Hillesum el va descobrir entre els presoners del camp de concentració d'Auschwitz i Simone Weil el va perseguir entre els obrers de la Renault, en les trinxeres de l'exèrcit republicà en la guerra civil espanyola o en les melodies patètiques d'uns cants religiosos en una platja portuguesa. La figura de Simone Weil pren tota la seva grandesa a mesura que davalla en el despreniment total d'ella mateixa, tot experimentant el que significa una veritable “kenosi”.

Qui era veritablement Simone Weil? Vázquez Borau ens condueix a descobrir la seva figura a través de l'intens relat de la seva vida. Va néixer a París el 3 de febrer de 1909 al si d'una família burgesa de jueus agnòstics. El seu pare era metge i el seu germà un matemàtic de fama reconeguda. Ella, un cop acabat el batxillerat, va inclinar-se per la filosofia, moguda per les seves inquietuds humanistes. Va estudiar a l'Escola Normal Superior on va ser condeixeble de Simone de Beauvoir. Allí es va engatjar en els moviments d'esquerra militant en el partit comunista. La seva complexió física més aviat feble no li va evitar patir moltes migranyes durant la seva primera etapa de professora de filosofia al Liceu del Puy. Tanmateix no va voler aïllar-se en el camp de la docència sense experimentar el patiment de la classe obrera, ja sigui amb els pescadors de la Normandia o amb els obrers de la Renault. Ella va seguir els alçaments de l'Alemanya nazi amb un sentiment de profunda reprovació pel seu autoritarisme com també va refusar completament el totalitarisme estalinista de la Rússia soviètica. Ella assumeix la causa dels republicans espanyols unint-se a les Brigades Internacionals en les trinxeres d'Aragó i lamenta que el seu pacifisme no pugui obrir-se camí entre els bel·ligerants. El final de la vida la seva delicada salut no li va impedir de simpatitzar amb la causa de la resistència francesa unint-se als serveis auxiliars fins que el seu físic va dir prou. Sempre amb una entrega total a la causa dels desheretats i amb un aprofundiment cada cop més radical de la seva contemplació mística del totalment altre.

El caràcter de Weil, com a pensadora jueva, l'aproxima a actituds com les de Bergson o Lévinas, que es van mantenir en el judaisme tot i simpatitzar amb la fe cristiana, però sense fer el pas de la conversió. Henri Bergson provenia del positivisme de la seva època, però en va quedar decebut quan l'explicació racional dels fets científics no podia abordar d'una manera convenient el fet de la vida. Bergson el va

explorar a través de la seva intuïció, enemiga de la intel·ligència, a través de l'impuls de l'instint que ens fa reconèixer espontàniament la calidesa del ser viu. La intel·ligència, per la seva banda, redueix a conceptes tot el què capta i s'impedeix a si mateixa de captar el temps, com a dimensió de la vida. No comprèn altre temps que el temps de la física, estirat com un espai, i tanmateix se li escapa la duració vital, irreductible a cap sistema i només perceptible en l'impuls de la vida. Bergson va trobar en la moral i la religió els veritables camins per enlairar-se més enllà de la matèria dels fets vers la mística on es poden trobar els veritables esdeveniments de la percepció del vivent. Bergson va arribar en aquest punt a una gran proximitat amb el cristianisme, però finalment no es va decidir a fer el pas de la conversió, ja que no va voler allunyar-se de la sort dels seus compatriotes que començaven a ser perseguit pel nazisme.

Simone Weil, també es va aproximar a la fe cristiana. Des dels seus inicis agnòstics ella va anar descobrint en el Crist l'acompliment de tota la seva recerca d'un Déu encarnat que s'apropa de l'home, tot i que resta un Déu encobert. Ella es va deixar guiar per la seva ombra, sempre present en la seva vida. Tanmateix va voler morir sense rebre el baptisme per a poder compartir la sort dels desheretats, que moren sense el consol de la fe.

El concepte de “kénosi”, anorreament, ofert des de les cartes de Sant Pau a la consideració de la comunitat cristiana, i desenvolupat en el pensament dels pares de l'Església es troba ja implícit en el pensament jueu. La mirada del creient es creua amb el rostre dels crucificats, dels malaurats que pateixen els mals injustos. A través dels seus rostres endevina el rostre d'un Déu crucificat que s'obre pas en l'esperit del creient. Es així que la idea de la “kénosi” la trobem en l'Escriptura, sobre tot en l'Evangeli i en les cartes de sant Pau, però és el pensament de Lévinas i l'actitud de Simone Weil que l'han fet palès en el nostre temps.

La mirada de Weil està captivada al mateix temps per la bellesa de l'univers, que també és reveladora. Tanmateix, la bellesa que traspua l'univers transforma també la nostra mirada sobre les coses. Els textos bíblics ens posen en els llavis la lloança per les coses d'aquest món i Francesc d'Assís que es va deixar transformar per aquesta mirada, va trobar-hi el motiu de lloança a Déu per la bellesa de totes les coses. A seva mirada és una mirada transfigurada la que identifica els desheretats d'aquest món com els preferits de Déu i en la seva simplicitat descobreix en la insignificança de les coses la lloança dels petits de l'evangeli. També Weil va fer aquesta experiència del “poverello”. La seva visita a Assís, que la va atansar a l'esperit transfigurat de Francesc, la va posar de genolls, negada de llàgrimes al contemplar tanta bellesa. “Laudato si, o mio Signore”, pregària de la descoberta de la Creació.

Apareix aquí un nou concepte en l'esperit de Simone Weil. La pesantor i la gràcia són dos aspectes que ens permeten contemplar el món en la seva ambigua bellesa. La gràcia que és pura bellesa creadora, ens ofereix el sentit de totes les coses en la seva diversa simplicitat com a mostres de l'amor de Déu. Tanmateix ella s'identifica amb la pesantor, l'aspecte obscur i aparentment negatiu de la vida. Malaltia, dolor, infortuni manifesten també aquest moment destructiu de la creació. La pesantor i la gràcia són aquest dos aspectes amb els que Weil viu la seva vida com a creació i des-creació. L'univers és creació –cosmos i bellesa- i també des-creació – mal i destrucció-. Però també la vida de l'home adopta aquests dos moments, i Déu mateix també participa de les dues facetes. La salvació de l'home, segons Weil, passa per la salvació d'aquest món tot acceptant la cara i la creu d'aquesta vida, perquè el moment destructiu en el fons també és creador. L'home s'engatja certament a crear, però també està

convidat a dissoldre el seu jo, en aquest procés de vida en el qual s'opera la salvació en ell i en el món. La "kénosi" de Déu mateix passa per la creació i la des-creació o anorreament de la creu de Crist, quan aquest accepta la negació de si mateix. D'aquesta manera, s'opera la salvació de la humanitat. Weil, mentre pensa això, sent a prop la inspiració del pensament budista que impulsa aquest buidament de si mateix, com un aspecte religiós que podria ser assumit també pel cristianisme.

L'home és invitat a anorrear-se i ho fa, perquè Déu també s'anorrea. La qüestió de Déu, "L'espera de Déu" diu Weil en la seva obra, recorda l'actitud dels dos personatges de l'obra de Samuel Becket "Tot esperant Godot". Tanmateix ells no s'adonen del pas de Déu, un Godot totalment intranscendent, i acaben desesperats de la inutilitat de la seva espera. L'espera de Simone Weil no és com la de Becket, perquè ella veu Déu en la "kenosi" i ens invita a esperar-lo amb una altre mena d'espera que passa a través de la mirada dels altres. El pensament de Lévinas ens parla aquí del rostre de l'altre, que és el camí per retrobar tota alteritat, també la del Tot Altre. L'experiència de Weil passa per fer costat als esclaus, als petits, als desarrelats. El seu acompanyament no és un acompanyament desarrelat, desnonat, ja que en el fons Simone Weil és una mística, que sap mirar a través dels seus ulls i així pot anar més enllà d'ells mateixos.

Weil és una mística. El seu buidament no és una invitació a fugir del món, a un desarrelament absolut, sinó, tot al contrari. Ella parla en la seva última obra d'arrelament, un arrelament que ella va exercir en les escoles, en les fàbriques, en les trinxeres i en els serveis socials en els que es va engatjat. Tota la seva vida va ser arrelada al costat dels petits i dels pobres, al costat dels marginats, tant com la salut l'hi va permetre. No es tracta d'una abstracció, perquè ella parla d'un arrelament concret a una terra, a una gent, a un país, que és el seu i sap, que només a partir d'aquest arrelament, com el de qualsevol planta, la vida pot trobat la força per a mirar amunt.

Gràcies Josep Lluís per aquesta joia que ens has permès de descobrir.

PUBLICACIONS RECENTS DELS NOSTRES SOCIS

Josep Lluís Vázquez Borau: *Dorothy Day: activista y mística*. Ed. Digital Reasons. Colección Camino de Damasco. Madrid, 2021.

Albert Llorca Arimany: "El poder de la paraula a Paul Ricoeur: la capacita del llenguatge com element de poder en la filosofia pràctica de Paul Ricoeur". *Ars Brevis. Anuari de la Càtedra Ramon Llull*. Blanquerna, abril de 2022.

Crònica de la 5ª conferència de l'Aula Mounier. 28 d'abril de 2022.

"Els fils que sostenen la vida"

Per Mònica Sumoy

Mònica Sumoy, professora del Departament d'Estudis de Comunicació de la URV i de la Facultat de Dret de la UAB, ens va oferir una bellíssima conferència sota el títol *"Els fils que sostenen la vida. Representacions de la cultura de la cura en el cinema"*. La ponent en feia una síntesi del seu estudi *"Els rostres oblidats del ciutadà. Reflexions ètiques al voltant de la representació de la cura de l'ésser humà en el cinema"*, obra que fou mereixedora d'una beca d'investigació en el terreny de la bioètica concedida per la Fundació Víctor Fígols l'any 2018.

El Dr. Joan Lluís Pérez Francesch, catedràtic de Dret de la Facultat de Dret de la UAB, en qualitat de vicepresident del IEMC, presenta la ponència de la professora i doctoranda Mònica Sumoy.

"Els fils que sostenen la vida"

(Representacions de la cultura de la cura en el cinema. Primera part)

(Resum de la conferència impartida el 28.04.2022 dins del curs *La dificultat de re-conèixer l'altre* de l'Institut Emmanuel Mounier de Catalunya). Autora: Mònica Sumoy Gete-Alonso; Departament d'Estudis de Comunicació. Universitat Rovira i Virgili²².

Introducció

El cinema actual recull maneres de cuidar i exemples de relacions de cura que existeixen i sobre les quals cal posar atenció; de fet, moltes pel·lícules que tracten sobre malalties, pèrdues o limitacions estan basades en fets reals i no solen deixar indiferent a ningú. Com que la cura es troba en el nucli de totes les relacions humanes, no és estrany que, en major o menor mesura, estigui representada en qualsevol història de ficció cinematogràfica, sigui del gènere que sigui.

Per «cura» entenem tot recurs, suport o ajuda física, psicològica, econòmica, moral o espiritual que un ésser humà ofereix a un altre per tal que, de manera puntual, temporal o indefinida, pugui valer-se de la manera més autònoma possible en un o diversos àmbits de la seva vida. En paraules de la politòloga Joana Trono, la cura seria:

²² El text íntegre d'aquesta conferència, que la revista *Calidoscopi* publica de manera resumida i per parts, serà publicat en la sèrie *Working Papers del CEDHICO*. Les reflexions que presentem a continuació són fruit d'un projecte de recerca dut a terme amb motiu de la meua tesi doctoral, inscrita com a *Madres, hijas y mujeres que cuidan en la obra de Pedro Almodóvar* en el programa de doctorat en Antropologia i Comunicació Audiovisual del Departament i Universitat de referència. El projecte en qüestió, titulat «Els rostres oblidats de la cura. Reflexions al voltant de la cura de l'ésser humà en el cinema», va rebre una beca d'investigació en matèria de Bioètica per part de la Fundació Víctor i Grífols l'any 2018.

“Una activitat de l’espècie, que comprèn tot el que fem per a mantenir, continuar i reparar el nostre «món», de manera que hi puguem viure tan bé com sigui possible. Aquest món inclou els nostres cossos, els nostres éssers i el nostre entorn, els quals busquem entrellçar en una complexa xarxa de sosteniment de la vida²³”.

En aquest número i els següents de la revista, analitzarem les relacions de cura representades en el cinema contemporani a través de cinc elements:

1. La situació de partida de les parts
2. El tipus de relació socioafectiva que les uneix
3. El perfil de part dependent
4. El perfil de part cuidadora
5. Els actes de cura que l’una dispensa a l’altra
6. Els efectes que aquests tenen sobre els membres de la relació i l’entorn més proper

I. Element núm. 1. La situació de partida

Estiguin o no basades en fets reals, les situacions mereixedores de cures que ens mostra el cinema sempre es donen en la realitat. Es tracta de situacions extraordinàries, per tal com reuneixen les següents característiques:

1. S’aparten de la «normalitat» de la persona afectada
2. Són fruit d’una pèrdua d’alguna cosa o d’algú amb els quals el personatge se sentia identificat
3. Acostumen a anar unides a d’altres pèrdues
4. Deriven en una dis-funcionalitat, depressió, malaltia o malestar
5. Tendeixen a ser traumàtiques, doloroses o difícils d’entomar
6. Es viuen com una mort (gran, mitjana o petita) que convida a despertar a la vida o a deixar-la anar

En qualsevol cas, són situacions de les quals se’n fa càrrec:

- a. La persona afectada (fins on ella pot)
- b. Un familiar proper, generalment la parella o una filla (escassegen els fills)
- c. Un professional de l’àmbit biosanitari, que, segons el que ens ensenya el cinema, sol ser una persona qualificada (moltes vegades home)
- d. Un individu que no és ben bé expert en cuidar i que, segons el que també ens ensenya el cinema, en l’àmbit domèstic generalment és una dona

II. Element núm. 2. Relació socioafectiva que uneix a les parts

La relació de cura acostuma a crear-se entre dos personatges que, d’entrada, estan units per un d’aquests vincles:

1. Una relació maternal o paternofilial biològica o de fet
2. Una relació fraternal (entre germans del mateix o de diferent sexe)
3. Qualsevol altra relació de família (entre tiets o tietes i nebots o nebodes, entre avis o àvies i nets o netes...)
4. Una relació íntima o amorosa homosexual o heterosexual i de duració indefinida (estable o esporàdica)
5. Una relació d’amistat
6. Un relació de veïnatge
7. Una relació professional

²³ Joan TRONTO, *Moral boundaries: A political argument for an Ethic of Care*. Londres: Routledge, 1993.

També pot succeir que, de partida, les parts siguin completament desconegudes l'una per l'altra, cosa que no significa que no hi hagi res que les uneixi (encara que elles no ho sàpiguin) o que les acabi unint.

III. Element núm. 3. La part dependent

1. Perfil o situació de partida del personatge dependent

Els personatges dependents són persones majors o menors de d'edat que pateixen mals com ara:

- a. Una malaltia rara o minoritària
- b. Una discapacitat física o intel·lectual, ja de naixement, ja sobrevinguda
- c. Una malaltia que de vegades és superable i de vegades insuperable, bé perquè a dia d'avui encara no té cura, bé perquè, encara que sí la tingui, el personatge no pot vèncer a causa de les seves circumstàncies subjectives o objectives
- d. La pèrdua recent, imminent o llunyana d'un ésser estimat
- e. Les xacres de la vellesa
- f. Malestar emocional o un trastorn de l'estat d'ànim: tristesa, depressió, sentiment de soledat o d'exclusió social per trobar-se en qualsevol de les anteriors o situacions (o d'altres)

2. El procés de dol o superació del personatge dependent

Tota pel·lícula que tracta sobre una pèrdua és un relat que algú (l'autor de la història) construeix

1. Entorn d'un procés de dol o de superació personal
2. Des d'un o diversos punts de vista (el de la part afectada, el de la cuidadora —experta o no—, el del seu entorn social i afectiu més proper...)
3. Amb la intenció de dotar de sentit i coherència a un fet que d'entrada sembla racionalment incomprensible i psicològicament inassolible

D'aquest procés ens interessa destacar tres aspectes:

— Aspecte núm. 1. Respostes del personatge afectat enfront de la seva pèrdua

1.ª Imatge distorsionada de si mateix/a.— És inevitable que la sensació de pèrdua d'identitat, desempament, insuficiència o carència acabi dominant als personatges afligits o dependents i que aquests acabin formant-se una imatge distorsionada o equivocada de qui són. Aquesta falsa imatge sol fer-los sentir inútils, invàlids o incapaços i, en conseqüència, rebutjats, ja per algunes persones del seu cercle de confiança, ja per la societat o per la vida mateixa, de la qual moltes vegades decideixen separar-se física o emocionalment, arribant fins i tot a pensar a suïcidar-se i, en alguns casos, a fer-ho. Ara bé, la percepció concreta que cada personatge es forma de si mateix i dels qui l'envolten, així com la manera en què viu la seva condició limitant és diferent en funció de diversos factors, com ara:

- a. Els seus trets fisio-bio-psico-socio- lògics
- b. Les seves circumstàncies personals (subjectives) i socials (objectives)
- c. Els seus recursos interns i externs
- d. El fet que la seva condició (sobretot si és física o intel·lectual) sigui innata o sobrevinguda

- 2.ª **Ràbia, frustració o impotència.**— Mentre no accepten del tot les seves circumstàncies, la tristesa (manifestada o no) pot transformar-se en ira o agressivitat cap a si mateixos i/o cap als altres.
- 3.ª **Pena, tristesa o aflicció.**— Hi ha personatges que en no poder encaixar el que els ha passat, es tanquen en banda en si mateixos i
- a. O bé no demanen ajuda
 - b. O bé, fins i tot quan reben ajuda o sembla que volen ser ajudats, no es deixen ajudar (almenys en un primer moment)
 - c. O bé viuen la seva pena en solitud i no en parlen a ningú
 - d. O bé la deixen en suspens fins que se senten preparats per afrontar-la
- 4.ª **Por a viure o a obrir-se de nou a l'experiència.**— De la seva imatge i autoestima danyada sorgeix, sempre, la por a tornar-se a obrir a aquelles experiències que la malaltia o la limitació sembla haver-los arrabassat. Fonamentalment, sorgeix la por a viure plenament la vida, la por a estimar els altres i a deixar-se estimar, així com la por a la intimitat, tant en homes com en dones.

“Això és el que li passa a Philippe, protagonista d’Intocable (2011), que, malgrat la seva tetraplegia, no renuncia a l’amor. De fet, s’escriu amb una dona de qui creu estar enamorat i a qui no ha posat veu ni rostre perquè encara no s’ha atrevit a quedar amb ella, ni a trucar per telèfon o demanar-li una fotografia”.

- 5.ª **Dependència del personatge cuidador.**— Alguns personatges només estan disposats a què sigui una persona en concret i no una altra qui cuidi d’ells. L’estimació que arriben tenir per la persona que els ha cuidat (i que sol ser recíproca) és tan forta (aferrament) que, o bé es mostren renuents a deixar-la anar, o bé una vegada acabada la relació de cura, no poden evitar trobar-la a faltar.

“Així a La teoria del tot (2014) es veu com Stephen HAWKING està tan centrat en sí mateix (i tan fusionat amb la seva dona Jane) que durant un temps ni tan sols arriba a pensar si el que ella fa per ell i pels seus fills és realment el que ella vol o el que més li convé”

- 6.ª **Entrega o servei als altres.**— De vegades, el personatge deixa el seu drama personal a un costat i es lliura als altres. És a dir, que, com el personatge mitològic de Quiró, sana sanant. Amb el temps, allò que al principi li va servir com a mecanisme de defensa o de sublimació, o bé acaba mitigant el seu propi dolor (encara que només sigui superficial i passatgerament), o bé acaba fent-lo desaparèixer del tot.

7.ª **Assumpció del rol de cuidador o cuidadora (inversió de rols).**— En alguns casos succeeix que el **personatge afectat** és el que, havent superat (o no) la seva pèrdua, cap al final de la relació de cura o una vegada que aquesta acaba, assumeix el rol de cuidador i acaba ajudant a la persona que havia cuidat d'ell o d'ella a què superi els seus traumes, problemes o limitacions i a què la seva vida es faci més suportable.

— **Aspecte núm. 2. Respostes de l'entorn socioafectiu del personatge afectat**

Les persones de l'entorn socioafectiu més proper i quotidià del personatge dependent solen respondre d'una de les següents maneres davant la seva malaltia o limitació:

- e. O bé es mostren poc col·laboratives o creatives pel que fa a les maneres d'ajudar-lo i tractar-lo
- f. O bé es mostren absolutament indiferents
- g. O bé (sobretot quan la seva malaltia o limitació és molt severa o poc coneguda) es mostren hostils i la marginen socialment, contribuint així a mantenir l'estigma que recau sobre les persones que pateixen aquesta condició

“Per inversemblant que sembli, el mateix Stephen HAWKING i la seva dona van sofrir les conseqüències d'un sistema que invisibilitza i desatén les persones que pateixen malalties rares, minoritàries o incompreses —que no desconegudes— com l'ELA, una realitat que Jane HAWKING ha posat de manifest en diverses entrevistes, com en una on va declarar el següent:

*Confiava que [les meves] memòries [La meua vida amb Stephen] també captessin l'interès del sector mèdic per així millorar la consciència, d'altra banda superficial, en el Servei Nacional de Salut sobre els estralls de la malaltia de la motoneurona i els seus efectes en el caràcter i en el cos dels qui la pateixen”.*²⁴

Afortunadament, també hi ha personatges que:

- 1. Es mostren compassius i empàtics davant dels personatges afligits o dependents
- 2. Busquen maneres enginyoses de desafiar les creences limitants personals i col·lectives respecte a certs mals, malalties i limitacions humanes
- 3. S'esforcen per eliminar obstacles i vèncer discriminacions socials de tota mena
- 4. Contribueixen així a reforçar el sentiment de fraternitat tant entre els qui es coneixen com entre els qui no es coneixen

— **Aspecte núm. 3. Maneres de posar fi al procés dol**

S'interpreta que el personatge ha superat el dol quan es comporta d'alguna o algunes de les següents maneres:

- a. És capaç de viure sense la persona que ja no hi és o sense allò que va perdre
- b. No gira la mirada enrere tan sovint
- c. En recordar el passat, ho fa sense tristesa, dolor o rancúnia o, més encara, agraïda per l'experiència que ha viscut arran d'allò que ha perdut o a través de persona que ha marxat
- d. Mira al futur amb esperança
- e. Accepta amb serenitat que la vida és finita i que totes les formes físiques d'aquest món tard o d'hora s'esvaeixen

²⁴ Jane HAWKING, *Hacia el infinito. Mi vida con Stephen Hawking*. Barcelona: Lumen, 2014.

ALTRES ACTIVITATS DINS DEL PERSONALISME A CASA NOSTRA

- **Curs 2021-2022 del Grup de Filosofia Personalista (Societat Catalana de Filosofia – IEC).** Lectura i anàlisi del llibre: *El hombre y la verdad*, de Lluís Cuellar. Les conferències i xerrades per part del grup van ser algunes en format “on line” i d’altres presencial. La tercera xerrada va tenir lloc el 27 de gener, sota el títol *“Su desvalorización total. El absurdisimo de Sartre. Valoración positiva de la creencia en la verdad”*, per part de **Xavier Duran i Martí Teixidor**. La quarta xerrada va tenir lloc el 10 de març, sota el títol *“La actitud atentaiva”*, per part de **Sergi Mas i Tura Pedemonte**. La quinta xerrada va tenir lloc el 21 d’abril, sota el títol *“Lo revelado en la actitud atentaiva. Naturaleza del yo y estructura del ser humano”*, per part de **Ferran Meler i Mercé Rovira**. La sexta xerrada va tenir lloc el 2 de juny, sota el títol *“Vinculación del yo al absoluto”*, per part de **Xavier Semillas**.
- **El Grup de Filosofia Personalista(GFP), inscrit a la Secció Contemporània de la Societat Catalana de Filosofia (SCF) -inclosa a l’Institut d’Estudis Catalans (IEC)-, acomplirà 20 anys d’existència**, doncs va ser fundat al 2002 per el que encara és el seu coordinador, l’Albert Llorca Arimany. Els membres del grup tenen previst fer una commemoració de l’esdeveniment sota el títol: *“L’educació i el personalisme”*. El 27 d’Octubre del 2022 se celebrarà a la seu del I.E.C, del carrer Del Carme, nº 47, a les 18h una taula rodona en la que participaran els socis del grup, presidida pel Dr. Conrad Vilanova, President de la SCF. Naturalment, tothom hi està convidat a l’acte.
- **El GFP, pel proper curs 2022-2023, llegirà i comentarà dues obres emblemàtiques de Simone Weil: “Echar raíces” i “La Gravatet i la Gràcia”.** El calendari s’articularà sobre la base del títol genèric: *l’Amistat i la Justícia*.
 - 22 de setembre: sessió conjunta amb el IEMC
 - 27 d’octubre; acte de celebració del 20 aniversari del GFP
 - 24 de novembre: 1ª part de *Echar raíces*
 - 19 de gener: 2º part de *Echar raíces*
 - 9 de març: 3º part de *Echar raíces* i 1ª part del llibre *La gravetat i la gràcia*
 - 13 d’abril: 2ª part de *La gravetat i la gràcia*
 - 25 de maig: 3ª part de *La gravetat i la gràcia*
- **Aula Universitària de Barberà del Vallès. Xerrada d’Albert Llorca el dia 30 de novembre de 2021: “El nou marc humà produït per la Covid-19”** al Teatre Municipal de Barberà del Vallès.
- **Fundació Sant Raimon de Penyaforat. El dimarts 1 de febrer de 2022, el Dr. Joan Lluís Pérez Francesch** (catedràtic de Dret Constitucional de la Facultat de Dret de la UAB), **va participar com a moderador, conjuntament amb la Sr. Sílvia Gimenez-Salinas**, (advocada, degana emèrita de l’ICAB i patrona de la Fundació Sant Raimon de Penyaforat) **a l’Espai de Reflexió de la Fundació al voltant del tema: “Menors No Acompanyats”**. El seminari va ser en format blended (simultàniament presencial i on-line via ZOOM). L’Espai de Reflexió de la Fundació Privada Sant Raimon de Penyaforat és una trobada periòdica en què experts jurídics i d’altres àmbits de coneixement debaten a l’entorn d’assumptes d’actualitat relacionats amb les

finalitats fundacionals. **Les conclusions i la cloenda van estar a càrrec del Sr. Xavier Puigdollers** (advocat i patró de la Fundació Sant Raimon de Penyafort).

L'**Espai de Reflexió** de la Fundació Privada Sant Raimon de Penyafort és una trobada periòdica en què experts jurídics i d'altres àmbits del coneixement debaten a l'entorn d'assumptes d'actualitat relacionats amb les finalitats fundacionals, considerant: Que els infants han de poder desenvolupar-se amb normalitat des del punt de vista material i espiritual (art. 1 Declaració de Ginebra 1924); Que els Estats membres han de respectar els drets enunciats en aquesta Convenció i assegurar-los a tots els infants sota la seva jurisdicció sense cap mena de discriminació, independentment de la raça, el color, el sexe, la llengua, la religió, l'opinió política o d'altra mena, l'origen nacional, ètnic o social, la posició econòmica, la incapacitat física, el naixement o qualsevol altra condició de l'infant, dels seus pares, o dels seus tutors legals. (art 2 Convenció sobre els Drets dels Infants, Nueva York 1989); Que es considera infant tot ésser humà menor de 18 anys (art 1 Convenció sobre els Dret dels Infants); Que els anomenats menors no acompanyats (MENA) tenen menys de 18 anys i estan sota la jurisdicció d'un Estat membre de la Convenció; Perquè resulta polèmic garantir els seus drets i oferir-los la protecció que necessiten?

Presentació General: Cristina Vallejo (secretària de la Fundació Sant Raimon de Penyafort), **Josep M. de Dios** (director de l'Institut d'Estudis Europeus de la UAB), **Xavier Puigdollers** (advocat i patró de la Fundació Sant Raimon de Penyafort)

Ponència "Estrangeria i menors": Albert Ferrer (advocat i professor associat de Dret internacional privat de la UAB). Discursant: **Eric Canet** (pedagog, Casal dels Infants del Raval).

Taula Rodona "Els drets dels infants i menors no acompanyats (MENA)". Presentació: Carmen Valenzuela (diputada de la Junta de Govern de l'ICAB responsable de la Comissió d'Estrangeria i patrona de la Fundació Sant Raimon de Penyafort). **Ponents: Victòria Molins** (religiosa de la companyia de Santa Teresa de Jesús, Hospital de Campanya – Parròquia de Santa Anna de Barcelona), **Ester Sara Cabanes** (directora general d'Atenció a la Infància i l'Adolescència DGAIA de la Generalitat de Catalunya), **Jaume Castro** (president Comunitat de Sant'Egidio de Barcelona). **Moderadors: Joan Lluís Pérez Francesch** (catedràtic de Dret Constitucional de la UAB), **Sílvia Gimenez-Salinas** (advocada, degana emèrita de l'ICAB i patrona de la Fundació Sant Raimon de Penyafort). **Conclusions i cloenda: Xavier Puigdollers** (advocat i patró de la Fundació Sant Raimon de Penyafort)

- **Fundació Sant Raimon de Penyafort. El dimecres 18 de maig de 2022, el Dr. Joan Lluís Pérez Francesch, continuant la seva tasca de moderador, va arbitrar l'Espai de Reflexió de la Fundació al voltant del tema: "El dret dels infants a la llibertat de consciència i el dret a la formació religiosa i moral". Els ponents que participaren foren: la Sra. Ana Eva Jarabo** (professora Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna URLL), **el Sr. Joan Francesc Pont** (president de la Fundació Ferrer i Guardia) i **el Sr. Eduard Ibáñez** (doctor en Dret i advocat).

"El dret dels infants a la llibertat de consciència i el dret a la formació religiosa i moral" s'ha organitzat en el marc del desenvolupament del Conveni de Col·laboració signat el 23 de març de 2018 entre la Fundació Privada Sant Raimon de Penyafort i la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), dins del Seminari permanent sobre els drets dels infants a casa nostra.

Benvinguda: **Sr. Xavier Puigdollers** (advocat i patró de la Fundació Sant Raimon de Penyafort). **Taula Rodona al voltant de la reflexió:** Els Estats han de respectar el dret de l'infant a la llibertat de pensament, de consciència i de religió. Preparar l'infant a una vida responsable en una societat lliure, amb esperit de comprensió, pau, tolerància, igualtat entre els sexes i amistat entre tots els pobles, grups ètnics, nacionals i religiosos i persones d'origen indígena. Els infants han de gaudir dels mitjans pel desenvolupament físic, mental, moral, espiritual i social, amb llibertat i dignitat. **Ponents: Sr. Ana**

Eva Jarabo (professora Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna URLL), **Sr. Joan Francesc Pont** (president Fundació Ferrer i Guardia), **Sr. Eduard Ibáñez** (doctor en Dret, advocat). Modera: **Sr. Joan Lluís Pérez Francesch** (catedràtic de Dret Constitucional de la UAB). **Conclusions:** **Sr. Xavier Puigdollers** (advocat i patró de la Fundació Sant Raimon de Penyafort). **Metodologia:** Totes les intervencions estaran estructurades en una part d'exposició teòrica i acadèmica i altra de plantejament de la realitat social. Tot acabant amb unes conclusions que seran recollides en finalitzar el seminari.

- **ESERP. Business Law School. Intervenció d'Albert Llorca en la Taula Rodona del 14 d'octubre de 2021 sobre Cultura i Seguretat (VII Jornada). Tema: "¿Está presente la Cultura de Seguridad Nacional en la lucha contra la COVID 19".**

Crònica de l'Aula Universitària de Barberà del Vallès. 30 de nov. de 2022.

"El nou marc humà produït per la pandèmia"²⁵

Per Albert Llorca

Aquest és un tema complex per les moltes cares que ofereix. M'atreveiria a dir que en el moment actual -esperem que no sigui diferent en uns mesos- la situació va a millor des de l'estricta perspectiva pandèmica del virus; però no tinc gens clar –conclouria, a la fi, que no- si es pot afirmar el mateix de les persones que, o bé l'han patit i/o s'han vacunat... o l'han propiciada.

Des de la meua perspectiva filosòfica, el tema de la Covid, que tothom pateix d'una manera o altra, em fa pensar en tres coses:

1. *La confrontació amb la filosofia:* moltes persones demanen què en pensa aquesta sobre la Covid, com si li preguntessin a la ciència (la biologia, la bioquímica, la psicologia, la sociologia): s'acabarà aquesta pandèmia? Quan? Arreu del món?
2. Què pot afirmar la filosofia sobre la Covid? Filosòficament hom pot dir que la Covid, fenomen abans de la "natura" que humana, *no planteja per a la filosofia situacions qualitativament diferents a les que la filosofia ha intentat contestar de sempre:* el vegacionisme, el negacionisme, el conspiracionisme, la capacitat d'escolta de l'ésser humà, el naturalisme, la desigualtat humana, la mediocritat política...
3. Què diuen, avui, alguns filòsofs? Sembla que *la majoria –dels qui en parlarem- coincideixen en què no anem gens bé. Jo també ho veig així.*

Són tres preguntes orientadores del que avui diré, i que obren el camí a les consideracions referents a *la persona humana* que som i a la *reflexió filosòfica* (el "cuidar") o "tenir cura de" sobre ella. I aquesta doble consideració ens conduirà a analitzar els condicionants que pesen sobre nosaltres: en l'ordre cívic i estatal, en el de la natura i la tecnologia i en el del sentit o paper de l'humanisme, avui en discussió.

²⁵ Xerrada desenvolupada el 30 de novembre de 2021 al Teatre Municipal Cooperativa de Barberà del Vallès.

Introducció: la persona i la pandèmia

Havia distingit Edgar Morin fa anys la complexitat humana (de la seva realitat, confusions i integracions diverses) de la simplicitat científica dels fets (allò que esdevé i ho comptabilitzem); cosa que enceta, en bona mesura, l'aporia entre el que som i com hi reflexionem (i actuem en el moment adequat i davant dels altres, com observava Paul Ricoeur). A la fi, hom dirà que som éssers *condicionats*, que entendrem com que som persones, on hom diferencia la finitud dels condicionants (els exemples s'acumulen: són les circumstàncies econòmiques (els “capitalismes” recents: el verd, el “natural” de Paul Hawsken, el “psicològic de Eva Illouz), jurídico-ètiques (teories conspiratives de les actituds *pro-covids*, etc; i la infinitud (humana) de llur ésser, que ens parla de drets, d'exigències morals, d'esperances...

La persona humana i la seva dignitat (som únics, intransferibles i no intercanviables) la fa definir-se, a la fi, com a ésser per als altres, com a ésser ocupat en “la cura de l'altre” o infinitud personal que es realitza mitjançant la seva finitud: fent front així als tres vessants que “exhibeix” la *Covid*: la hostilitat política, la hostilitat i espoliació natural i el domini de la tecnologia.

Per la primera, l'estat fa seva tal hostilitat (les persones són considerades subjectes desconfiats “hobbesians”), cridant a la “carrera” per la vacunació; per la segona, la natura és considerada la font dels mals que mereix poc respecte (molts pensadors hi vessen llurs idees); i per la tercera, la tecnologia (un àmbit no sorgit de cop, sinó de la creença cega en la ciència –neopositivisme- als anys 70 del segle XX) fa “innecessari escoltar”.

En el món d'avui, què direm? Afirmava, entre nosaltres, el filòsof Josep Ramoneda que se'ns ha dit, repetidament, que tot estava controlat. Però, des de la irrupció de la *Covid* ja no es pot dir això: som éssers vulnerables (segons les teories de Marta Alberston i de Sara Rudick); i afirmava la primera als anys 40 del segle XX (Marta Alberston) que la vulnerabilitat és més rellevant que la igualtat: potser perquè, en la realitat, som iguals... en poder ser diferents, cosa que no és tan fàcil d'admetre per part de moltes persones.

Avui, època Postmoderna Sociedad “liquida” que el sociòleg Zigmunt Bauman descriu perfectament, i en ple regne del “coronavirus”, cal saber escoltar allò que el Papa Francesc o en Julio Martínez en diuen la “cultura del encontre”, que penso que reflecteix el conegut (per mi mateix, “conatus cultural”. En parlarem breument després).

I. Què afirmen els pensadors/es i filòsofs /es sobre la Covid?

Òbviament recollirem el que determinats pensadors rellevants han afirmat de la recent pandèmia, que no son tots, ni de bon tros. Tindrem present el que afirmen tres grans pensadors catalans, com Josep Ramoneda, Arcadi Oliveres, Albert Florensa; dos espanyols de talla internacional com ho són el basc Daniel Innerarity i el toledà José Antonio Marina; i tres europeus d'envergadura com Slavoj Zizek, Yuval Harari i Edgar Morin.

Hi ha una segona “tanda” de pensadors (filòsofs, teòlegs, historiadors, politicòlegs...) dels qui no en parlarem, per raons òbvies d'espai (de González Faus, d'Oscar Mateos, d'Adela Cortina, d'Ivan Krastev, de Victòria Camps...).

Vegem breument:

Josep Ramoneda: segons ell, el creixement de la pandèmia depèn de nosaltres. Som en excés prepotents –ens ho creiem massa des dels anys 60 del segle XX- i anem molt accelerats. Des del sentiment de la *vulnerabilitat* –que ens ha obligat a retrobar la *Covid*-, hem d'afrontar-la com una oportunitat.

Albert Florensa: és, en bona mesura, un digne representant del personalisme mounierà. Ens deixa dues notes interessants: la primera, que ens adonem en l'experiència de la *Covid* del que som –éssers que necessitem dels altres-; i la segona, lligada a aquesta, la relativitat del valor del diner, cosa que fa més de 100 anys ja afirmava Charles Péguy, un precedent molt valorat per Emmanuel Mounier.

Arcadi Oliveres: deia, literalment en el darrer llibre, que a la natura la tenim estressada, i que hi ha una mancança de veritat respecte als orígens de la *Covid*. Així mateix, afirmava Oliveres que la globalització afavoreix de forma escandalosa al capital; i això explica perquè la salut –la *Covid* ho fa palès més- no és igual per a tothom.

Dels peninsulars no catalans; assenyalàvem l'**Innerariy** i en *Marina*. Del primer, professor d'ètica a la Universitat del País Basc, cal dir, entre moltes coses, que tenim, sovint, un coneixement insuficient de la realitat, i en el cas de la *Covid* és més accentuat; de manera que el coneixement “científic” al que ens rendim, no és la saviesa; sinó que pot conviure amb la ignorància. Ell pensa, aleshores, que el coneixement ha de ser compartit seriosament. En un altre moment –en un article recent- afirma que la digitalització no garanteix la veritat.

Respecte a **José Antonio Marina**, aquest pedagog i filòsof afirmarà, sense embuts, que els humans aprenen poc i malament. I és que són -som- força dropes en l'aprenentatge, perquè l'experiència no es suficient. La humanitat pateix, a vegades, col·lapses,, fent-se palesa la manca de llibertat. Ell pensa que la ciència fa el paper que li pertoca i no sempre els éssers humans saben usar-la, com és el cas preocupant del canvi climàtic; i tot això no és gens bo per a superar la *Covid*.

En el cas dels pensadors europeus, farem una succinta referència:

Slavoj Zizek: filòsof pro-comunista força conegut, fou el primer en publicar un llibre sobre la *Covid*, on diu, entre altres coses, que ja *no hi haurà retorn a la normalitat*, com alguns s'entesten en repetir –sobre tot, polítics-; cosa que ja havien dit pensadors diversos, com l'italià Franco Barardi, o l'activista pro-personalista Valèria Méndez.

Zizek parla d'un immediat futur capitalisme destructor, que fa por; però que no serà, a la fi, el que al final resti en la vida col·lectiva. Zizek pensa que la *Covid* és veïna del canvi climàtic; vaja! que n'és, seguint les tesis del sociòleg francès Bruno Latour, l'antesala.

Diguem, per acabar aquesta breu referència a l'eslovè Zizek, que ell espera tres coses: un nou comunisme, una consciència ecològica i un nova llibertat per a l'home.

Sobre l'israelià **Yuval Harari**, en el seu recent article “*Lecciones de un año de Covid*”, afirmava que la Covi no ha tingut un impacte significatiu en la vida dels humans a Occident, pel que fa a la producció i consum de bens de primera necessitat; perquè s'ha usat –i no ha “caigut”- Internet.

Així mateix, Harari assenyalava tres regles bàsiques que caldria complir (quelcom difícil de realitzar, al nostre parer): augmentar la vigilància de empreses i governs, ajudar les persones (i no manipular-les) i evitar que el poder estigui en poques mans.

D'altra banda, el filòsof i historiador afirma taxatiu en el terreny de la política, que la teoria conspirativista es més atractiva que altres (això d'una camarilla que conspira contra la majoria de persones pot succeir, però no està provat que participi de la roda del món, de manera que no va en lloc, diu Harari).

A la fi, el filòsof francès **Edgar Morin**, de llarguíssima trajectòria –té ja els 100 anys complerts- parla de la *Covid* des del seu humanisme, proposant canviar –el darrer llibre, amb motiu de la Covin es titula “*Canviem de via*”- davant del capitalisme i del simplisme cartesià.

II. Conclusions

Cal preguntar-se si patim, avui, un procés d'incivisme accelerat. Immediatament brolla la pregunta prèvia. I abans de la *Covid*? Perquè no és que per la majoria de persones la situació fos boiant.

Es pot superar la desconfiança i l'incivisme? La incertesa i l'angoixa són preocupants mèdicament, segons diuen les estadístiques (les dites malalties mentals han augmentat entre un 20% i un 25%)..

En síntesi, hi ha indiferència cap a l'altre en la vida col·lectiva?. És notòria la crispació política, el fanatisme ideològic, la pujada desmesurada de preus de l'energia: el filòsof Zizek parlava de dos grans problemes que la U.E. no podia fàcilment resoldre (se sent impotent), perquè depenen d'alguns estats : l'allau de refugiats i/o immigrants a la Mediterrània i les restriccions del gas. I cal afegir que aquesta situació de col·lapse europeu forma part del panorama amb que s'ha d'afrontar la *Covid*.

Què vol dir “institucionalització”? Que som “en” i “per a” la cultura i la societat. Som, dit en una paraula: “civilitzats”. I és des d'aquesta constatació que caldrà abordar, avui, qüestions como els “botellons” d'alguns joves després de la *Covid* (volen fer coses, però no els deixen, no se'ls escolta, les condicions laborals són pèssimes... si n'hi han), o la qüestió sempre complicada de la solitud de les persones grans...

En resum:

-La tecnologia, sembla, no ho arreglarà tot.

-Crec que caldrà diferenciar l'origen de la *Covid* (que enceta el tema de la “veritat” en ella, en la que Arcadi Oliverers ja havia dit que no hi havia hagut gaire interès), amb el que en diríem les “conseqüències” de la *Covid*, com ara la vacunació massiva dominada pels estats i llur “carrera” hobbesiana d'obstacles ...

-Som ésser fràgils (ja ho sabíem); però avui això es més visible.

-Hi ha qui pensa que domina la tendència a rebentar-ho tot, en lloc de construir...

-Cal preguntar-se si tot es pot imputar a la infecció de la *Covid*, o bé hi ha actituds prèvies que la propicien...

En darrera instància, queda la qüestió oberta: la *Covid*, que és una procés infecció, prové d'una desatenció de la “cura” de la persona i dels DH que li reconeixem?

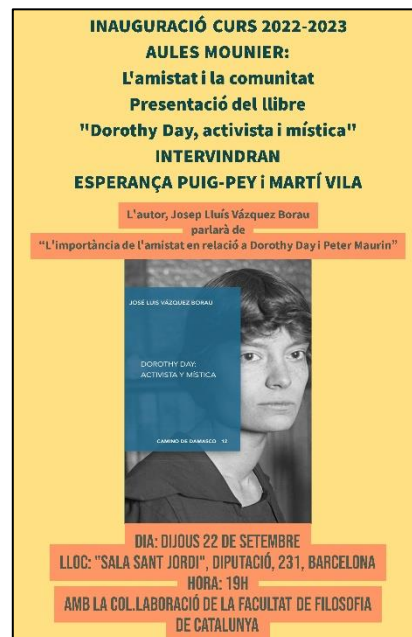
ACTIVITATS FUTURES DEL IEMC

L' INSTITUT EMMANUEL MOUNIER DE CATALUNYA ha previstes un seguit d'activitats. En la pagina web de la institució anirem concretant la realització dels actes previstos i la seva modalitat: on-line o presencial, així com de les cancel·lacions o noves activitats, si es el cas.

Proposta de planificació del curs 2022-2023, sota el tema general:
“La amistat cívica”

Aules Mounier. Tema del curs 2022-23: “L’amistat i la comunitat”.

- 22 de setembre de 2022. Ponència Inaugural a càrrec de Josep Lluís Vázquez Borau. Presentació del llibre “*Dorothy Day, activista i mística*” de Vázquez Borau, amb la intervenció de Martí Vila i Esperanza Puigpey.
- 20 d’octubre de 2022. Ponència a càrrec de Jordi Abarca: “*És possible ser amb l’altre?*”.
- 26 de gener de 2023. Ponència a càrrec de Tura Pedemonte: “*Al voltant de Paul Ricoeur*”.
- 16 de març de 2023. Ponència a càrrec de Josep M. De Dios, Ferran Armengol i Tomás Gil: “*Els Drets Humans i la DUDH avui*”.
- 20 d’abril de 2023. Ponència a càrrec de Albert Llorca: “*Diàleg i guerra*”.
- 18 de maig de 2023. Ponència a càrrec de Joan Lluís Pérez Francesch: “*Cultura de la cura i amistat cívica*”. Atorgament del Reconeixement Mounier 2023.

XVI Cicle de Persona i Comunitat. Tema del curs 2022-23: “Personalisme Comunitari i drets de ciutadania”. Tindrà una durada de tres sessions (dijous de novembre de 2022) i serà en format zoom.

- 3 de novembre de 2022. Ponència a càrrec d’Albert Llorca: “*Conseqüències de la institucionalització de la ciutadania a la societat actual*”.
- 10 de novembre de 2022. Ponència a càrrec de J.L. Pérez Francesch: “*Estat democràtic, amistat cívica i ciutadania*”.
- 17 de novembre de 2022. Taula rodona moderada per Tomás Gil. Participants: Tura Pedemonte, J.L. Vázquez Borau i X. Puigdollers: “*Els drets de ciutadania en un món dividit*”.

Seminari del IEMC a Cristianisme i Justícia. Tema del curs 2022-23: “El valor de la persona en el món d’avui”. Tindrà una durada de quatre sessions (dijous de febrer de 2023).

- 2 de febrer de 2023. Presentació del seminari a càrrec d’Albert Llorca: “*El desenvolupament de la persona a l’era de la post-veritat*”.
- 9 de febrer de 2023. Ponència a càrrec d’Albert Llorca: “*La petjada del personalisme a la filosofia catalana*”
- 13 de febrer de 2023. Ponència a càrrec de Jordi Pigem: “*La persona davant la tecnologia*”
- 23 de febrer de 2023. Ponència a càrrec de Joan Lluís Pérez Francesch: “*La tirania tecnològica i l’exclusió social*”